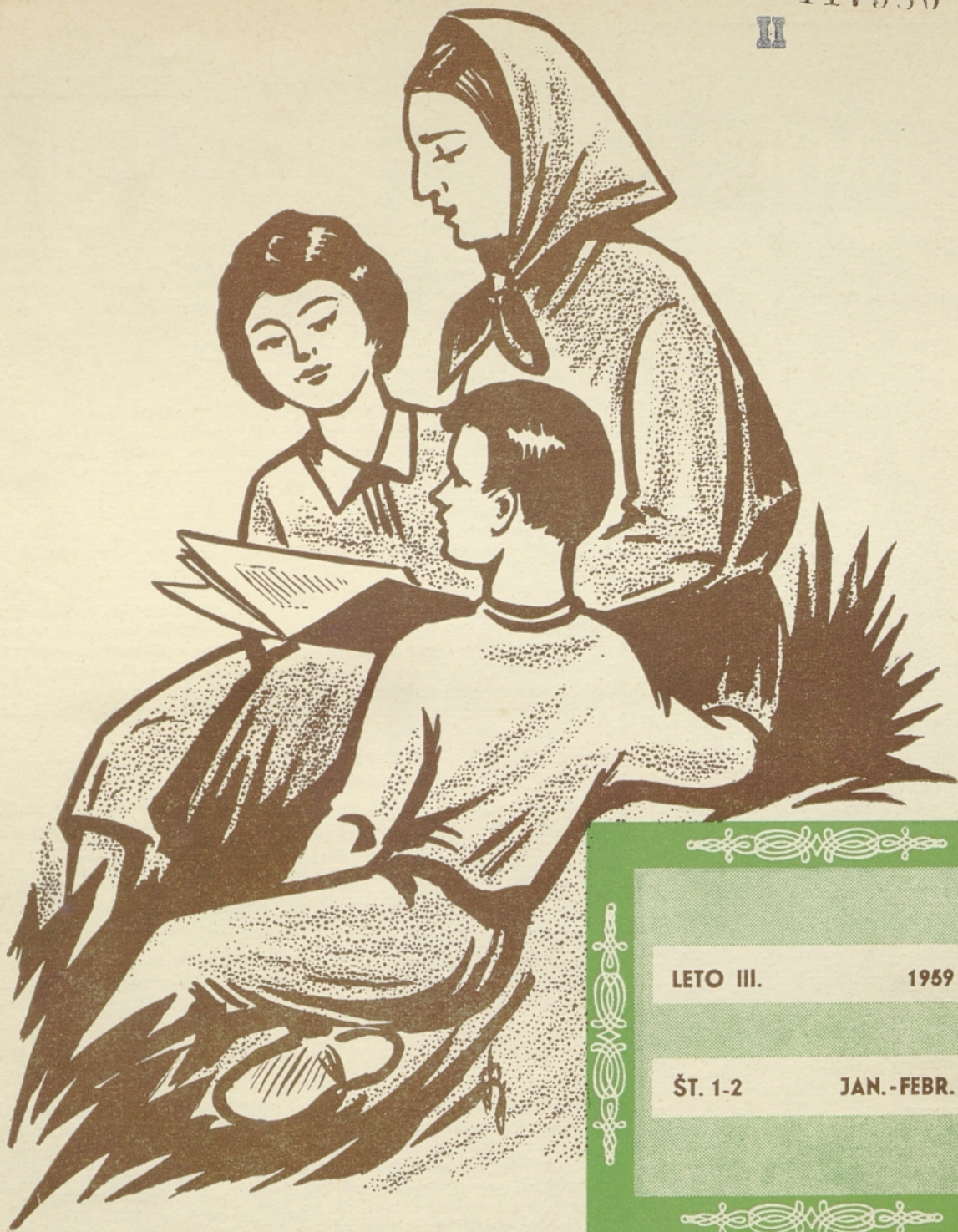

117986

II

LETO III.

1959

ŠT. 1-2

JAN. - FEBR.

MLADIKA

MLADIKA

1959

Štev. 1-2

I Z H A J A V S A K M E S E C

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Drago Štoka: Ob domačem ognjišču	1
Neva Rudolf: Svet, ki mu je ime hrepenenje	2
Alojzij Šuštar: Nova mladina	3
Salvatore Kollwitz: Srečanje z Adrianom	4
Mirko Mazora: Temni utrinki	6
— Zrnca	6
Egidij Vršaj: Cerkev in proletariat	7
Drago Štoka: Dve knjigi Neve Rudolfove	8
Saša Martelanc: Avsenik ni tat	9
Felicita Vodopivec: Naši otroci	10
Milan Starc: Spanje in sanje	10
Ivan Theuerschuh: Več skrbi delavski mladini	11
Franc Jeza: Moč ljubezni	12
Radio	16
Danilo Lovrečič: Malo razumevanja, vendar	18
Miranda Zafred: Greta Garbo	19
Za kratek čas	20

Uredništvo in uprava: Trst, Via Trento 2 - Gorica, Riva Piazzutta 18

Poštni čekovni račun št. 11-975

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

DOBER TISK

V zadnjem času toliko čitamo po časopisih in revijah o nepoštenem početu nekaterih ljudi. Ali je to primerno, da dnevni tisk tako na veliko o tem piše?

Pisanje o nečednih zadevah v dnevnem časopisju gotovo ni na mestu. Verjamemo, da ljudje po takih novicah najbolj hlatajo. Ni pa prav zato, ker to prihaja v roke tudi še nedoraslim in mladini, kateri vzbujajo vročo domišljijo in pri tem pozablja na svoje poklicne dolžnosti. Če že ne morete preprečiti takega tiska, ga vsaj ne kupujte, da ne bo prišel v roke Vašim otrokom iz Vaših rok in po Vašem denarju. Kupujte pa kaj bolj resnega in sami prej pregledajte, če je za Vaše otroke.

Ob tej priliki bi radi opozorili, ko je prav mesec dobrega tiska, da moramo storiti vse, da bomo sami naročniki dobrega tiska in da mu bomo utrlji pot med ljudi. Na Tržaškem in

daljumo to svoje poslanstvo še dalje. Dober tisk krepi moralno moč naših ljudi, utrjuje krščansko in slovensko misel v našem narodu. Če bomo izpodmaknili našim ljudem posodo, v kateri so vrelci večne Resnice in narodove duše, smo jim vzeli klice življenja.

... Živim že dalj časa v Rimu. Nedavno sem pri prijateljici videla Mladiko in jo z veseljem prebrala. Videla sem tudi prejšnje številke, a ne vseh. Mladika mi zelo ugaja, saj je nam tukaj kot pismo od doma, ki nas seznanja z domačo besedo, grudo in kraji. Prosila bi Vas rada, če mi morete pošiljati Mladike na moj naslov v Rimu, ki ga prilagam. Rada bi seveda tudi prejšnje številke, če jih še imate kaj na razpolago. Tukaj v Rimu nas je precej slovenskih deklet s Primorske. Večkrat se dobimo, a smo tako daleč raztresene, da je to zelo težko. Rade pa beremo.

Vse, ki prejemale Mladiko, pa še niso poravnali naročnine, prosimo, da bi ob začetku novega letnika poravnali stare dolgove. Današnjo številko še pošljemo vsem. Toda revijo izdajamo s prevelikimi žrtvami, da bi jo mogli komu pošiljati zastonj in morda še plačevati poštnino. Mladika živi samo od naročnikov, brez vsakih drugih podpor, razen tistih prispevkov dobrih posameznikov, ki kdaj pošljejo kaj v njen tiskovni sklad. Zato naj nam nihče ne zameri, če mu ne bomo mogli poslati več februarske številke, če do njenega izida ne bo poravnal naročnine.

V Italiji se poslužite našega čekovnega računa št. 11/975, v inozemstvu pa mednarodne nakaznice, ali pa pošljite v priporočenem pismu.

UPRAVA MLADIKE

Čeprav tukaj tujega branja ne manjka, je vendar naše domače vse drugačno.

Lepo Vas pozdravlja. Ne pozabite mi poslati Mladike. — Rim, 29. novembra 1958.

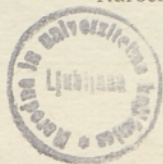
M. Ž.

PS. Željam M. Ž. prav radi ustrezemo. Poslali smo ji takoj prejšnje številke in jo uvrstili med naročnike. Radi verjamemo, da je M. Ž. domača beseda hladilna, zlasti na tujem. Upajmo, da bodo M. Ž. posnemali še mnogi drugi.

Uprava Mladike

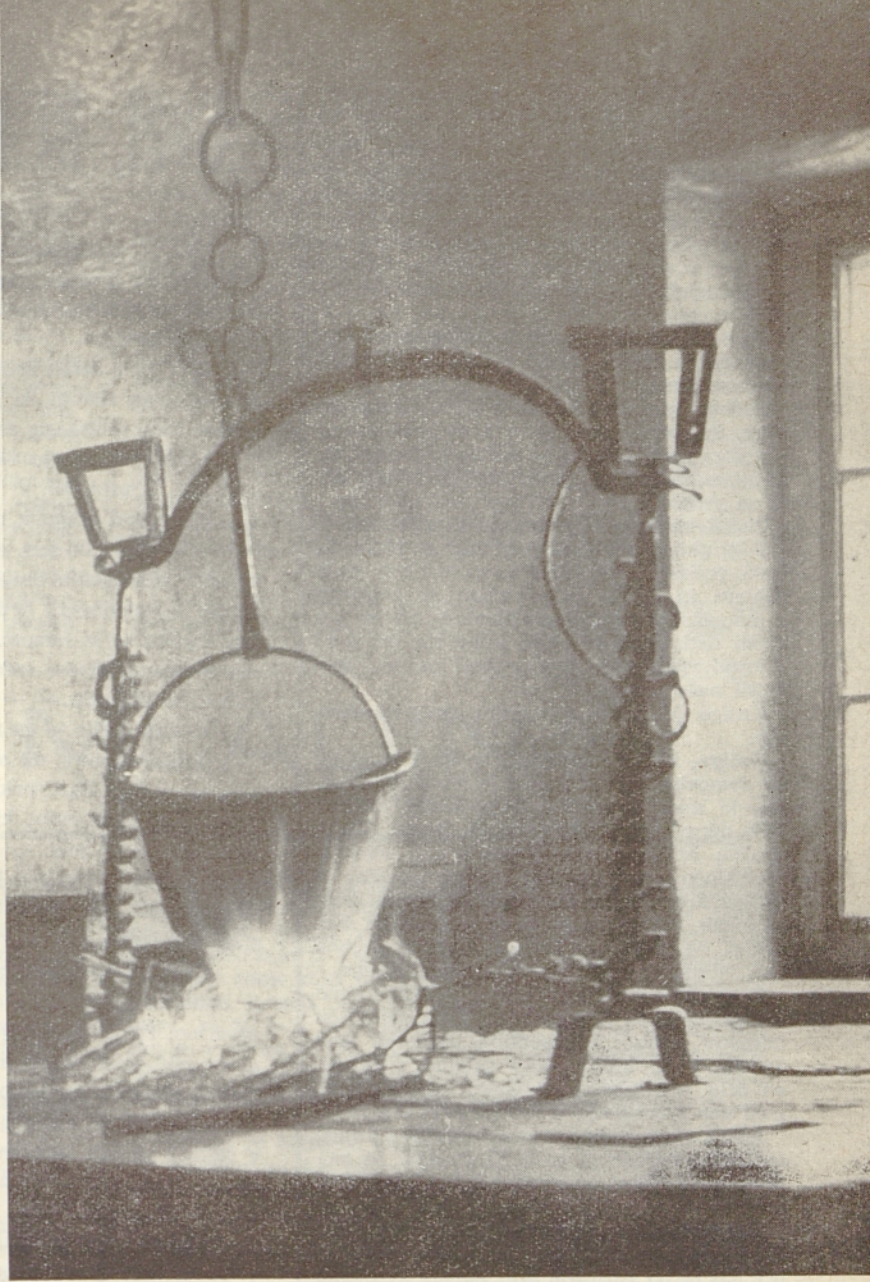
Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol.

Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

PZ 617/1967

OB DOMAČEM OGNJIŠČU

Tole je bil nekoč slovenski dom :

Družina je povečerjala in se potem pogovarjala ob ognju. Oče je bral iz knjige, otroci so poslušali. Vse je bilo tako mirno, prijetno in toliko sreče je bilo v blagih otroških očeh!

Da, nekoč je moralo biti res lepo ob zimskih večerih, ko je bila vsa družina zbrana ure in ure in se pogovarjala o vse mogočem. Toda to je bilo nekoč.

Danes je vse drugače, danes ne poznamo več takih večerov, nanje nam je ostal morda le bežen spomin. Danes ne sedimo več ob peči in ognjišču v zimskih večerih, temveč v barih, pred televizijo in v kinematografih.

Svet je napredoval, ljudje postajajo modernejši; zanima jih toliko stvari, da jih ne bo družba obtožila zaostalosti in nevednosti; zato se zvečer zatekajo v hrupne lokale in se smejejo tragičnim komikom in neumnim šalam.

Moderne iznajdbe so našim družim zadale težko, nezdravljivo rano.. Stojimo pred resno odločitvijo: ali iti za kričečimi vabami ali pa se zopet okleniti družinskega kroga in toplega ognjišča.

Odločitev bi ne smela biti težka. Saj doživljamo toliko razočaranj v kričavosti dneva. Toliko razrvanih družin! Spet se vrnimo k toplemu domačemu ognjišču. Ne bežim o od doma! Več moramo biti skupaj doma. Domače ognjišče mora postati spet prijetno za vse. Postati mora spet vez ljubezni v družini. Ohranjati mora staro izročilo, žarišče vernosti, slovenske govornice in pesmi. Odprimo domove spet lepi knjigi in dobremu časopisu!

In se vrnimo k domačemu ognjišču!

Drago Štoka

THIS IS SLOVENIA

Pod tem naslovom je izšla v Kanadi knjiga, ki v besedi in sliki predstavlja našo domovino velikemu svetu. To je knjiga, ki ima en sam namen: vsem, ki morda še niso nikdar prestopili etnične meje naše male domovine, pokazati v njim razumljivem jeziku — v angleščini — in v jasni fotografiji našo Slovenijo.

This is Slovenia — to je Slovenija! Lepota gora in dolin, jezer in morja, snega in vročega dne.

Podoba pisanih narodnih noš, ljudskega plesa in rajanja, običajev in navad.

Prikaz naše kulture in naše zgodovine, naše zapostavljenosti v preteklosti in našega boja za svobodo.

Pisani venec vseh slovenskih pokrajin.

V kratki in zgoščeni pripovedi je nanizana naša politična in kulturna preteklost, naše zahteve in želje. Velike strani so popisane z mnogimi prelepimi besedami, ki so jih napisali tisti tujci, ki so že kdaj bili pri nas: o lepoti zemlje, o blagozvočnosti jezika, o melodiji naše pesmi.

Knjigo je izdalo slovensko državno gibanje.

Knjiga, ki hoče seznaniti veliki svet z našo domovino, njeno lepoto in njenimi težnjami, je zelo pomembna. Saj vidimo, da nas šele takrat tujci spoznajo, če berejo kaj v svojem jeziku o nas. Pogosto smo imeli v preteklosti prav zato tako malo prijateljev in zagovornikov na mednarodnih mirovnih konferencah, ker so nas premalo poznali. Ne dvomimo, da je knjiga This is Slovenia prebila led. Morda ji bodo sledile še nove knjige.

V svojem majhnem krogu predstavljamo mi Slovenijo in Slovence. Prav na stikališču narodov živimo. S sosednim narodom smo že pomešani. Morda smo skupno v uradu, na delu, v avtobusu, na vlaku... Vsakdo izmed nas predstavlja v malem svoj narod.

Kakor stopa pogumno prej omenjena knjiga med tuje narode in hoče na najlepši in najdostojnejši način prikazati Slovenijo, tako jo predstavljamo mi v svojem krogu:

Ne bodimo strahopetni — ne skrivajmo se! Poniževalno je klečeplazenje in zbeganost. Ni hče nas ne bo spoštoval zato, ampak kvečjemu preziral.

Naš jezik je lep — ne sramujmo se ga! Naša pesem melodiozna, ne zamenjajmo je za tujo popevko!

Imamo svojo šolo. Pošiljajmo otroke v svojo, ne v drugo šolo. Kri se ne da zatajiti, ne trudite se!

Naša kultura je tako bogata, da se je ni treba sramovati. Ponosno jo izpričujemo!

Storimo vse, da bomo na najboljši in najlepši način predstavljali svoj narod sosedom in velikemu svetu. Knjiga This is Slovenia nam daje najlepši vzgled za to.

Svet, ki mu je ime hrepenenje

Neva Rudolf

Sedi s spodrecanim krilom. Stopala je potisnila globoko v rumeno mivko. Črne grozdne jagode so ji pomazale kote ustnic.

»Je to pesem iz tvoje Litve, Ilga?«

Ilga pokima.

Lepi črni deček zabrede v toplo živo morje. Z ogorelima rokama krili nad iskrivim zlatom, ki se lušči v prozorni vodi in odseva na mehko izdolbenem čelu sicilskega dečka, ki mu je ime Nello.

»Zdaj veš, kje je Taormina, Ilga?«

Ilga pripira oči.

»Tam nad bregom, nad kaktusi. Vidiš?«

— — Ilga, ali sem v sanjah doživljala isto morje in isto obalo? Svet s kaktusi prepreženih bregov in toplega peska, ki se zdaj umika pred enakomerno pljuskajočimi belimi penami. Nekaj sladkega in davnega me prevzema. Zgošča se iz samote. Pozabljena so velika mesta in pisani vrveži vzhodnih obrežij. Sočnost indonezijskih sadov, beda Indije, skrivnostne oaze pri Adenu so zbledele. — —

»Sonce, Nello — en naročaj te sončne pesmi bi vzela, za mojo Litvo!«

Nello se smeji, da mu beli zobje pobjiskavajo. Po vodi ploska z dlanjo.

— — Daj, Ilga, pridi za menoj... Zakaj ne morem tudi jaz bosna na prod? Kot zlata zrna, ki skušajo utripati nekje v sledi sončnega razkošja sredi morja — taki so tvoji lasje. Stegnila sem roko za tem sijajnem, a prsti grabijo v prazno. In v praznoto zveni znova nekaj svetlega in hkrati tesnobsnega... Ilga, zakaj ne poješ več? Tisto pesem o konju plamencu in o zlatem jabolku... — —

Nello zoblje grozdje. Ilga je sedla na gugalnico zvezano iz protja. Krilo ji drhti kot citronček. Poganja se više in više, proti soncu, visoko nad modrino. Pogledala me je, kot tedaj, ko sva se spoznali in skupaj pričeli to dolgo pot. Hipoma je, kot bi ne bilo več morja in sonca in kot bi se na prevrnjenem čolnu Nello več ne zibal. Tema ji strmi iz oči.

— — Ali je res, da sem bila kot pesek, ki se muči v vetru? Ali sem v resnici gledala lepe trenutke? Oj, pesek, pesek je vel za menoj, naj sem hodila preko domačih ali tujih obrežij. Moje oči so ga bile polne, moje srce, moje misli... — —

»Hrepenenje je tolikim delež v življenju,« pravim.

»Hrepenenje ni življenje,« se trdo zasmeji Ilga. »Upiramo se življenju, resnice nočemo sprejeti. Hrepenenje je strahopetnost in domišljavost.«

Hrepenenje ni življenje.

»Tako sončna in močna si, Ilga.«

»Ne,« skloni glavo. »Prav nič več moči nimam.«

»Trpljenje mine,« silim vanjo.

»Trpljenje ostane, življenje mine.«

Govori z istim zvokom, s katerim je pela svojo litovsko pesem. Kot bi stalo za temnimi vratami vprašanje: ali znaš tudi biti žalostna?

»Komu drugemu bi rekla: saj je vedno odprta kje še kakšna cerkev,« se dotaknem njenega krila.

»Ne glej me tako — v meni je vse zmedeno, vsaka stvar je napak postavljena. V meni ni več čustev. Nisem bila vedno taka, ne...«

— — Joj — saj mora biti neka pot razumevanja. Mora biti most med dvema bitjema — tudi do nje, ki je zaklenila vsa vrata do zunanjega sveta in ključ zavrgla. — —

Za zlatom sicilskega sonca, nad belimi ogradami Taormine preži nevidna senca. Čakam, da mi pove svoje ime. Nemir in večno nihanje mi pri naša. Vse tisto, kar zveni in vabi kot studenček, pa samo ostaja na dnu oči kot skrivnost. Iščem zaupljivo dlan, ki se steza iz velikih dalj in nato spet zamolko teče mimo mene kot val hrepenenja...

Nello pa nese velik grozd in se smeje.

Smeje se, kot da pozna vsak odgovor, ve za vsako skrivnost.

O današnji mladini so sodbe kaj različne. Večinoma so pesimistične in negativne. Stari tožijo, da je današnja mladina lahkomišelna, razvajena, podivjana, surova. Razni zakotni lističi in rubrike v dnevnikih in revijah, ki so namenjene posebni vrsti bralcev, poročajo o pustolovščinah, razbrzdanostih in zločinih mladih ljudi. Uradne statistike hladnokrvno ugotavljajo, za koliko odstotkov vsako leto naraste — številčno in kvaliteto — zločinstvo med mladino, koliko mladoletnikov je bilo treba spraviti v prisilne poboljševalnice.

Ali je to nova mladina? Če bi bila, potem bi res veljalo samo še Bonjour tristesse! — propadamo, razkrajamo se.

Kogar je v zadnjih letih kaj več zanesla pot po svetu in če ni šel samo na najbolj kričeče uradne razstave in predstave in tudi ne samo na festivale in športne prireditve, ampak je skušal priti z mladimi ljudmi v neposredni osebni stik, je odkril — je morda odkril — da nova mladina pomeni še nekaj drugega. V Franciji in Belgiji, na Nizozemskem, v Nemčiji in Svici, v Avstriji in verjetno tudi v Italiji, je naletel na nov tip mladega človeka, ki živi novo življenje in obljublja novo bodočnost. Iz Amerike je slišal isto. Poročila iz za železne zavese prav tako pripovedujejo o tej novi mladini. Iz misijonov prihajajo vesti, da tudi tam vstaja nov rod. Ta nova mladina je še majhna po številu, za javnost

tekizem pozabili. In kar je važno: verska izobrazba gre s časom naprej, daje odgovor na vprašanja, ki so danes aktualna, ki bodo jutri v ospredju.

Najbolj značilna poteza nove mladine pa je intenzivno, globoko in osebno versko življenje. To niso več le kristjani po krstnem listu, ki le od daleč in od zunaj vidijo cerkev. Morali bi jih videti, kaj zanje pomeni sv. maša, kako se je udeležujejo, kako jim je res vir življenja in moči, kako iz nje oblikujejo svoje vsakdanje življenje. Ti pri maši ne stojijo pred cerkvijo, kot bi jih na ogled postavil, in ne čepijo v cerkvi kje v kakšnem kotu in zehaje čakajo, kdaj bo konec. Morali bi jih srečati, ko gredo k zakramentom. Zanje je spoved in obhajilo res srečanje z Bogom — od tega žive. Morali bi jih slišati, kako govorijo o ljubezni, zakonu in družini, kako so jim te reči svete, ker so sedmi božji zakrament. Njihova molitev ni brbljanje in ne mehanično ponavljanje neiskrenih besed, ki jih nikdar ne vzamejo resno. Potreba po premišljevanju, po duhovni obnovi v tihoti in zbranosti, po duhovnih vajah jim je osebna potreba, ker so odkrili in hočejo vedno bolj odkriti smisel življenja. Da, to je nova mladina!

Samovzgoja značaja in moralne zahteve do samega sebe niso le prazni sklepi. Ti mladi fantje in dekleta so tako re-

NOVA MLADINA

ALOJZIJ ŠUŠTAR

je navadno brez pomena, za uradne statistike še omembe ni vredna, a je edino upravičeno upanje za bodočnost. Francoski sociolog Desqueyrat je zapisal, da je zapad gnil, pustimo ga, da do konca segnije. Da pa se v sredi te gnilobe poraja novo življenje, novi zarodki, večkrat še mikroskopično majhni, a izredno trdoživi. Če te gojimo in ohranimo, bo iz njih zrastel nov rod. Desqueyrat ima prav: iz njih bo nastal boljši svet, in tudi v starem bodo še marsikaj rešili pred dokončnim razpadom.

Kakšen je novi tip mladega človeka, ki raste v starih in novih, v znanih in neznanih organizacijah, skupinah in skupnicah, vedno bolj močno, vedno bolj na široko?

Ti mladi ljudje se zavedajo, da morajo biti drugačni kot je okolje, javno mnenje in življenje okrog njih. In imajo pogum in voljo, da so drugačni, ne zaradi kakšnih eksistencialističnih muh, ampak iz jasne zavesti, za kaj gre. Niso brez cilja — v duhovni zmedbi našega časa in v nravnih propalosti sveta so spoznali, kje gre pot v boljši čas, kako je treba živeti, kako misliti in govoriti, kaj je treba storiti, da bodo tudi sami zidarji boljše in lepše bodočnosti.

Druga njihova značilnost je, da se zavedajo lastne odgovornosti. V množici, kjer vsak odriva odgovornost na sosedo ali pa se skriva za njegov hrbet, kjer nihče ni pripravljen, da vzame velike in male naloge na lastna ramena, hočejo ti mladi ljudje postati zadosti zreli, močni in resni, da sebi in drugim lahko govorijo: name smete graditi, ne boste razočarani. Name se lahko zanesete, ne bom vas pustil na cedilu. To ni domišljavost in ošabnost, ampak zrelost in resnost.

Za kar se nova mladina zanima, ni le kino in šport, ampak velika življenjska vprašanja. Ideološki in svetovnonazorni problemi, ki vznemirjajo naš čas, socialna, moralna in kulturna vprašanja, od katerih zavisi bodočnost, zgodovinske izkušnje, zmote in pridobitve, sedanji položaj po svetu, za vse to se zanimajo. Vedo, da je svet postal ena sama velika vas, kjer ne more nihče več sam zase samotariti, kakor bi drugih ne bilo. Ali se zanimaš za usodo vseh, ali pa boš moral kmalu še svojo prepustiti tujim tokovom in tujim rokam.

Zato hočejo ti mladi ljudje večje verske izobrazbe. Čutijo, kako jim je to potrebno. Vedo, da od tega duhovno žive. Zato si žele vse drugačnih spoznanj v dogmatičnih, moralnih, apologetičnih in zgodovinskih, da celo asketičnih vprašanjih kot pa tisti katoliški izobraženci, ki se od preprostega človeka ali prvoobhajanka le v tem razlikujejo, da so še ka-

koč na novo odkrili zapoved krščanske ljubezni do bližnjega. Vedo, da je to prva in največja zapoved, vzamejo jo resno, ne v frazah, ampak v življenju in dejanju, tam kjer so in delajo. Uživanje in razbrzdanost, pijančevanje in spolna podivjanost zanje niso junaštva, ki jih je treba občudovati in posnemati, ampak navaden znak slabičev in nagnitih egoistov, ki bi radi še vsakega zdravega človeka okuzili, ker jim je v očitek in jih bode v oči. Trdna zvestoba, dosledna iskrenost, nesebična požrtvovalnost in pametna prevdarnost so lastnosti, ki jih ta mladina posebno zavestno goji in poudarja.

Smisel za bistvene stvari, čut za to, kaj je važno in kaj ne, bi imenoval kot naslednjo lastnost novega rodu. Ne prepirajo se o imenih in praznih besedah, ne ustavljajo se ob malenkostih, ne začenjajo z velikim hrupom majhnih in nepomembnih akcij, ampak tiho pripravljajo in izvedejo velike in važne stvari. V ostalem pa velja: svoboda, gibčnost, prilagodljivost. Ne zamenjavajo sredstev in ciljev, vedo, da za sebične osebne prepire v njihovih vrstah ne sme biti prostora.

Imena organizacij, skupin in gibanj, v katerih se zbira nova mladina, so zelo različna. Vse pa preveva pravi apostolski duh. Božje kraljestvo na zemlji jim ni klerikalna stvar, za katero so plačani župniki in kaplani, ampak osebna zadeva. Vedo, da je le pravi apostol pravi kristjan. Kakor se ne moreš sam poročiti, tako ne moreš biti sam kristjan. Ali čutiš odgovornost za bližnjega in skupaj z njim delaš za božje kraljestvo na zemlji, ali pa pusti krščansko ime, ki je laž zate. Cerkev jim ni le zadeva papeža, škofov in duhovnikov. Zavedajo se, da so sami nosilci Cerkve, da so sami Cerkev, da so laiki sveto, izbrano in od Boga poklicano ljudstvo in da je Bog tudi njim zaupal svoje kraljestvo na zemlji.

Ta nova mladina je tudi dokaz za to, da katolicizem ne pomeni istega kot mračnjaštvo in nazadnjaštvo. Kako so ti mladi ljudje moderni, kako gredo v vsem s časom, kako se prilagode modernemu položaju v vsem: v zanimanju za nove stvari, v kulturi in vedenju, v uporabi tehničnih sredstev, v obleki in stanovanju! Vedo: vse je vaše, vi pa ste Kristusovi. Zakaj bi to, kar je lepega in dobrega na tem svetu, prepustili samo ničvrednejem in propalnicam?

Dve lastnosti znajo združiti mladi ljudje, o katerih tu govorimo: pravi krščanski optimizem in zdrav življenjski realizem.

Nova mladina? Da! Edino in upravičeno upanje za bodočnost. So ljudje, ki žive, da se razkrajajo, ki žive le za smrt. Nova mladina pa ve, zakaj živi.

Vse premalo se zanimamo zanje. In vendar so tako potrebni naše pozornosti. Mnogo jih pride iz naše industrijske šole v Rojanu, precej iz trgovskih strokovnih šol. Poznamo skrb ravnatelja rojanske industrijske šole za učence, ki so odšli v poklic. Z nekaterimi svojimi profesorji načrtno spremlja njihovo pot in usodo in napredek še nekaj let potem, ko šolo zapuste. Temu zares svetlemu vzgledu bi morali slediti tudi drugi šolniki in vzgojitelji.

Tudi naša revija hoče posvečati več pozornosti vajencem. Danes objavljamo razgovor, ki ga je imel prof. I. Theuerschuh z dvema fantoma.

Prof.: Kateri obrti si se pa posvetil?

A.: Elektromehanik sem. Srečo sem imel namreč, da sem dobil prav to obrt, do katere sem še čutil nekaj veselja, kajti tehnične stvari so me vedno zanimale.

B.: Tudi jaz bi se bil rad posvetil tej obrti, pa ni bilo nobenega mesta na razpolago, zato sem postal slaščičar.

Prof.: O, pa nisi imel slabega okusa. Najbrž si bil precej sladkosneden.

B.: Prav nič, bolj mi diši meso.

Prof.: Katero šolo si pa ti končal?

B.: Industrijsko strokovno šolo. Veste, pa nisem bil prav dober učenec, danes bi se drugače učil.

Prof.: Ti je žal, kajne?

B.: Seveda, posebno če pomislim, kako lahkomišelnost sem zapravljajal čas. Danes mi pa marsičesa manjka. Zaradi tega sem imel tudi precejšnjo škodo. Kmalu zatem, ko sem vstopil v slaščičarsko obrt, se mi je ponudila prilika, da bi se lahko posvetil radiotehnični stroki, pa me niso sprejeli, ker nisem imel nižjega tečajnega izpita.

Prof.: Precej lahkomišljen si bil, dragi dečko, da po treh letih šolanja nisi šel delat zaključnega izpita, saj si vendar vedel, da za tehnične stroke danes zahtevajo nižji tečajni izpit ali kakor pravijo »malo maturo«.

B.: Po toči zvoniti je prepozno, smo se učili v šoli.

Prof.: Kako pa sta zadovoljna s svojim gospodarjem?

A.: Jaz se ne morem nič pritožiti nad njim; je sicer strog pri delu, zahteva red in disciplino od nas vajencev in tudi od pomočnikov, zato pa nam nudi vse, kar more in mora, predvsem nas razmeroma dobro plača in tudi dopuste lahko izrabimo tako, kot zahteva zakon.

B.: Pri meni pa ni tako. Naš mojster je zelo nervozen in kriči nad nami ubogimi vajenci za vsako malenkost. Večkrat tudi zahteva, da moramo delati dalj časa, kot je to predpisano. Seveda nam nadur ne plača. Pa tudi drugače je z nami nevljuden in nedostopen. Tudi pri plači ni posebno širokogruden. Skratka, z njim nisem zadovoljen in če bi mogel, bi še danes menjal obrt.

Prof.: Bog ve, če je on s teboj zadovoljen?

B.: Moral bi biti, saj mu garam od jutra do večera, toda iz njegovih ust še nisem slišal pohvale, grajo pa sleherni dan.

Prof.: Je pač treba potrpeti, najbrž si tudi ti nagle jeze in pokažeš mojstru, da ti ni prav.

B.: Včasih me res mine potrpljenje in bi najraje zapustil delo, toda kam potem? Veste, bojim se, da me ne bo odslovil gospodar tedaj, ko bom dopolnil 18. leto starosti. Takrat bi mi namreč moral zvišati plačo.

(Nadaljevanje prihodnjč)

Ali mi je govoril ali pisal. Nič več že ne vem. Vem samo, da me je Aleksander Kötten s tistim pripovedovanjem prevzel. Pripovedoval je neprisiljeno, brez velikih poetičnih opisov, brez vsega tistega, kar marsikdo poskuša primešati pripovedovanju, da bi bil bolj zanimiv. To pa je bil le spomin. Spomin na čas, ko se je tako redko oglasila v človeku topla misel in lepa beseda in velika žrtev za sočloveka. In vendar so živeli tudi tedaj ljudje. Eden teh je bil Kötten. Takole je pravil:

Dobro se še spominjam, kako se je pričelo. Imel sem 24 let in sem delal kot vojni ujetnik v nekem kamnolomu tu v bližini. Že nekaj tednov sem bil pripravljen na beg. Poznal sem kontrolne poti stražarjev in čas zamenjave. V baraki francoskih delavcev je bilo dovolj običajnih civilnih oblek. Tudi hrane za prve dni bi našel tam. Hotel sem ponoči vzdolž železniških tirov prehoditi Francijo in dospeti v Nemčijo. Bil je težak podvig. Mnogi so poskusili pred menoj, a le nekaterim se je posrečilo. Na dan mojega rojstnega dne sem se odločil ubežati. V klobčič zvit in skrit v napol napolnjeni košarki sem zdrsel mimo stražarja ter pri baraki neopažen odskočil. Splezal sem skozi okno in se naglo preoblekel.

Do tu je šlo po sreči, toda najtežji del poti je bil še pred menoj. V neki košari sem našel čokolado, kruh in cigarete. Nabasal sem si žepe, odprl vrata in izginil iz barake. Kakih sto metrov pred menoj, so na ozki kamniti plošči brnela automatična vrtala francoskih delavcev. Pripravljali so novo eksplozijo. Pod menoj sem čul ropot kamenja, ki so ga ujetniki nakladali v košarke, in glas stražarja, ki jih je priganjal. Stopal sem počasi naprej in si prižgal cigareto. Vsak trenutek sem pričakoval, da me odkrijejo. Srce mi je udarjalo in usta sem imel suha. Toda nič se ni zgodilo.

Povzpel sem se po ozki stezi na rob skale, skočil nekaj metrov pred mojstrom za grm ter se zapeljal po hrbtu po drugi strani navzdol. V velikem oblaku prahu in med valečim se kamenjem sem končno pristal. Obmiroval sem za nekaj sekund in se ozrl navzgor. Ne, zgoraj me niso opazili. V istem trenutku sem opazil, da vrtalni stroji ne delujejo več. Proč torej od skalne stene. V nekaj minutah bo eksplozija.

Skočil sem pokonci, se spodtaknil in zopet padel. Začutil sem ostro bolečino na čelu, in videl pisane kroge pred očmi... Ne spominjam se več, koliko časa sem ležal tam. Na prvi opozorilni pisk mojstra sem se prebudil iz nezavesti. Vzdignil sem se in iskal kak zaklon. Drugi opozorilni znak! Spustil sem se v dir. Išoč med kamenjem in grmovjem pot, sem končno prišel od konca skalnatega roba; dušil me je kašelj in hitro sem se stisnil pod kamniti nastavek in čakal.

Tedaj sem začul zadnji opozorilni pisk. Še trideset, štirideset sekund, nakar bo tu spodaj pravi pekel. V tistem trenutku sem zagledal deklico. Tik ob ogromni navrtani steni je šla proti mojemu skrivališču. Njen obraz je bil ožgan od sonca, lase je imela črne in na sebi je nosila ozko svetlo-modro platneno obleko.

Za trenutek se mi je ustavilo srce. Ali dekle ni slišalo svarilnih piskov?

»Hej«, sem zaklical in stopil iz skrivališča. Pozabil sem na vsako previdnost; mahal in vpil sem od razburjenja v nemščini. Toda dekle me ni opazilo. Nekaj metrov pred menoj se je ustavilo in se pripognilo k cvetki.

Kar sem storil tedaj, se je zgodilo brez pomisleka. Z velikimi koraki sem stekel proti sklonjeni deklici, jo prijel za roke, vzdignil ter jo porinil pod skalnati nastavek. Molče in spretna kot mačka se mi je skušala iztrgati. Vgriznila me je v roko, opraskala in osuvala. Toda naposled je postala krotka. Pod nama se je pričela tresti zemlja. Topo in grgrajoče ropotanje se je čulo od skalne stene. Dekle je vzdignilo glavo in pogledalo naokrog. Kot iz sovražnosti je naredila to, brez besed in se tresla. Sedaj me je šele pogledala. Njene oči so bile rjave, polne strahu in nerazumevanja.

Skalna stena poleg naju se je zamajala. Skalovje se je sprožilo, obviselo v zraku za sekundo ter gromko padlo v globino. Plaz kamenja in blata se je valil hrumeče proti nama. Pograbil sem drobno telo tresoče se deklice, jo pritisnil sebi za hrbet, zajel zrak v pljuča in dvignil roki zaradi varnosti nad glavo. Tedaj je pridrvel plaz. Kamenje in blato je udarilo ob naju ter naju zakrilo do ramen.

Ko se je vse umirilo, sem se lotil dela. Previdno, sva se osvobodila. Nato sem zložil pred naju kamenje in zemljo v nekak prsobran. Končno sem izmučen sedel poleg deklice, ki me je molče in brez strahu opazovala.

»Žal mi je,« sem pričel v jecljivo francosčini, »do noči mi boš morala delati družčino.«

Deklica se je nagnila vstran kot bi prisluškovala, ne da bi odvrnila pogled od mojega obraza.

»Nemec sem,« sem dejal in se skušal nasmehnuti.

»Pobegnil sem iz kamnoloma. Oni me bodo iskali.«

Tedaj se je nasmejela tudi deklica in prikimala. Bil je nasmeh, ki ga ne morem opisati. Napravil je obraz lep in tako razumevajoč, da sem skoraj čutil bolečino.

Potem nisem govoril več in samo čakal. Nad nama v steni so se oglasili zopet vrtniki. Dva stražarja s pripravljeno puško sta stala med delavci ter opazovala plaz pred nama.

Prešli sta že dobri dve uri. Počasi se je mračilo. Skušal sem dognati po posluhu, kje vrtajo in ugotovil, da bo prihodnja eksplozija za naju še nevarnejša. Tudi oba stražarja sta še vedno stala zgoraj. V nekaj minutah bi se moralo ponovno pričeti. Čutil sem, da me je deklica pogledovala. Sedaj šele sem se domislil, da ni spregovorila še nobene besede.

Svarilni pisk me je zbudil. Nepremično je deklica sedela pred menoj.

»Lezi tik pod steno,« sem ji dejal ob drugem pisku. Deklica me je smehljač se pogledala in se ni premaknila.

»Me nisi razumela?« sem jo vprašal. Glas mi je bil hripav od strahu.

»Odgovori že vendar!« Zavpil sem ji v obraz ter pri tem za trenutek pozabil na nevarnost.

Telo deklice se je pričelo tresti in z velikim naporom je odprla usta. Vzravnila se je ter stegnila roki proti meni; iz grla se ji je utrgal brezupen stok, kakršnega še nisem slišal nikdar.

Tedaj sem šele spoznal, da deklica ni mogla govoriti. Bila je gluho-nema.

Nad nama se je začulo topo lomljenje in bobnenje zemlje. Pritisnil sem deklico k braniku ter se vrgel poleg nje na tla.

Branik naju je rešil. Pred njim so se valili kameniti bloki. Le prah in zemlja sta naju dosegla pod skalnim previsom. Potem je bilo konec in sem vstal. Vsedel sem se ter držal dekličino glavo v svojem naročju. Gladil sem jo po laseh in nisem več govoril.

Začutil sem solze, ki so polzele po njenem obrazu, in njeni goli roki, ki sta se oklevajoče ovile okoli mojega vratu.

* * *

Šele proti polnoči sem vprašal deklico po imenu. S prstom sem na pesek, osvetljen od mesečine, napisal: Kako ti je ime?

Pritisnila se je k meni in napisala v pesek: Adrijana in nato: Ljubim te... s petimi klicaji.

Pozabil sem, da sem hotel v Nemčijo.

Pozneje me je Adrijana odpeljala v hišo svojega očeta. Hišica je stala na obali in je bila že napol razpadla. Pred vrati je žalostno brlela stara svetilka. Od deklice sem izvedel, da je oče odpotoval in se vrne šele čez teden dni. Mati ji je umrla, ko je bila še otrok in sedaj vodi ona očetu gospodinjstvo.

Teden dni sva živela z deklico v stari hiši. Teden dni sva bila srečna.

»Mami Janot«, ki je skrbela na deklico sva povedala vse. Dnevno me je obveščala o novicah iz jetniškega taborišča. Tako sem zvedel, da so prenehali z iskanjem za menoj že tretji dan, vendar so bile vse francoske policijske postaje obveščene o mojem begu.

Nato je prišel večer sedmega dne, ko je prišel oče. Bil je visok in težak mož; brez besede je strmел vame. Prej ko sem utegnil kaj reči, ga je deklica prijela za roko in odpeljala iz sobe.

ZA VZHOD!

Za Molitveno osmino je prišel iz Rima v Trst in Gorico g. pater Anton Koren. V tem času je razvil živahno delavnost in vzbujal zanimanje za slovanski pravoslavni Vzhod. Naj le naštejemo njegovo delo v Trstu: V soboto 17. jan. je govoril v prostorih Slov. prosvete srednješolcem in kasneje visokošolcem. V nedeljo je pridigal pri Sv. Antonu in v Rojanu, popoldne pa je opravil v rojanski cerkvi sveto mašo v cerkvenoslovanskem jeziku. Zvečer je imel še predavanje v Marijanišču na Opčinah.

V ponedeljek popoldne je govoril v semenišču tržaškim bogoslovcem, v torek zjutraj pa je v semeniški cerkvi daroval sv. mašo v cerkvenoslovanskem jeziku. V četrtek 22. jan. je imel Slovenski večer v prostorih Slov. prosvete v ul. Trento. Poleg tega je imel g. pater še dva govora na radiu za oddajo 'Vera in naš čas' in sicer v nedeljo 18. jan. in v nedeljo 25. jan.

Ostale dneve Molitvene osmine je bil g. pater v Gorici, kjer je tudi imel celo vrsto predavanj za Slovence in Italijane.

G. patru se za vse njegovo delo iskreno zahvalujemo.

ROJAN

Pri nas ne gojimo kakšne visoke kulture, ker tega nismo zmožni, marsikaj se le naredi.

Za božič smo imeli v Marijinem domu zelo uspelo igro »Mesija«. Sodelovali so tudi fantje v vlogah pastirjev, treh kraljev in sv. Jožefa. Igra je mnogo pridobila, ker je bilo vmes precej petja. Ponovitev smo imeli na praznik sv. Treh kraljev.

V nedeljo 4. jan. je naš cerkveni zbor sodeloval pri koncertu božičnih pesmi v cerkvi pri Sv. Ivanu.

Pripravljamo se na pustno prireditev. Na pustno nedeljo 8. februarja bodo članice Marijine družbe nastopile z burko »Ženina čakajo«, fantje pa z enodejanko »Potepuh Peter«. Cerkveni zbor bo zapel nekaj veselih pesmi.

Stanko Zorko

TRŽAŠKE ŽENE

V Trstu je stalno naseljenih 149.600 žen. Od teh jih ima 889 doktorski naslov in večina svoj poklic tudi izvršuje, ali vsaj teži k temu, da bi ga izvrševala.

Med temi doktoricami jih je 159 tako skromnih, da nosijo le naslov gospodinja, kar pomeni, da so se odpovedale morebitni življenjski karieri in se posvetile hiši. Odložile knjige, slovarje, slovnice ter kemijske formule zamenjale in raje pripravljajo otroško hrano.

9661 tržaških žena ima popolno srednješolsko izobrazbo in deli svoj čas med službo in hišo. Prav toliko število diplomirank pa je opustilo vsako misel na kak poklic in so raje pri kuhinjskih kozicah ter so se popolnoma posvetile družini.

Nižjo srednješolsko izobrazbo ima 30931 tržaških žena, katerih večina deli svoj čas med domom in službo. Najvišje število 93 tisoč 480 tržaških žena pa ima le osnovno šolo in so povečini gospodinje.

Žena težko opravlja svoj poklic in poslanstvo v družini in družbi, če ne pozna domačega slovstva, zgodovine itd. Dobro bi bilo, da bi naše matere lahko sledile svojim sinovom in hčeram, ki hodijo v mladih letih v šolo. Matere jim ne morejo pomagati, če niso študirale same. Danes je vsaj nižješolska izobrazba že splošna potreba in zahteva.

Vedeti pa moramo, da 4752 tržaških žena ne zna ne pisati, niti brati. Vse te žene so pa že v visoki starosti. Na Tržaškem pride torej le ena nepismena žena na 26. Nepismenost bo torej v kratkem popolnoma izginila.

M. Š.

ŽENSKA ENAKOPRAVNOST

V desetih evropskih državah (Avstriji, Belgiji, Danski, Franciji, Zapadni Nemčiji, Veliki Britaniji, Italiji, Norveški, Holandski in na Švedskem) ter v treh izvenevropskih (Avstraliji, Braziliji in na Japonskem) so izvedli anketo z vprašanjem, ali naj imajo žene enake pravne in politične pravice, kot jih imajo moški.

V veliki večini držav se je večina izrekla za enakost. Le v Braziliji jih je 48% bilo za in 47% proti, torej negotovost, oziroma silno šibka večina.

Največji poborniki za ženske pravice so skandinavske države (94% na Švedskem, 92% na Danskem, 86% na Norveškem in pa 88% tudi v Avstraliji). Toda tudi drugod, kjer je odstotek nižji, ta ne pade pod 62%, na Japonskem je celo 73% za žensko enakost. Pred petdesetimi leti na tako ugoden izid ne bi mogli niti upati, saj je bil boj za splošno volilno pravico moških v Avstriji izbojevan šele v začetku tega stoletja.

Pripomniti pa moramo, da v vseh zgoraj imenovanih deželah, kjer so izvedli anketo, imajo žene sicer volilno pravico, nimajo pa povsod pravne enakosti z moškimi. Anketo so izvedli med različnimi socialnimi razredi in različnimi starostmi. Vsi priznavajo, da žene upravičeno teže, da bodo njihove pravice enake moškim. Za enakost med moškimi in ženami se v najvišji meri izrekajo izobraženci.

M. Š.

Kmalu nato sem zaslišal, kako so se zaprla hišna vrata, nakar se je deklica vrnila. Jokala je. Sedla je poleg mene in napisala na list papirja, ki je bil na mizi: Hoče obvestiti orožnike. Bojim se!

Moja prva misel je bila, da bi pobegnil, vendar tega nisem storil. Nisem mogel zapustiti deklice.

Sedela sva v sobi in čakala, kaj se bo zgodilo.

Po kakih dvajsetih minutah sem zaslišal težke korake več mož. Puškina varovala so zaškrtnila in očetov glas je dejal: »Tu notri je!«

Vrata so se odprla in dva stražarja sta vstopila. Deklica se me je oklenila, vendar jo je oče odrinil. Stražarja sta me uklenila in odpeljala iz hiše; eden od njiju me je obžalujoče potrepal po rami.

Deklice nisem več videl.

Osemnajst mesecev pozneje sem bil odpuščen v Nemčijo. Hotel sem ji pisati, toda nisem vedel za njen priimek. Skušal sem pozabiti na dneve z Adrijano ter pričel delati. Delal sem težko, toda nisem mogel pozabiti.

MIRKO MAZORA

Temni utrinki

V zimskih nočeh,
po tajnih poteh
težki spomini prihajajo,
me z mrzlim dihom
in težkim vzdihom
obdajajo

Zrnca

Zrnca drobna,
v vas so drevesa,
cvetje in sadje.
Kako ste podobna
mojim dejanjem,
majhnim, neznatnim:
v njih večna pomlad je
— sama nebesa.

Tako sem se vrnil v Francijo. Vozil sem se po cestah tega mesta, ki sem ga poznal in našel staro hišo, v kateri sem bil nekdanj tako srečen.

Zopet bom videl Adrijano...

Sivo jutro se je prikradlo v mojo sobo in peščena pot pred hišo se vlažno sveti.

Prižgal sem si novo cigareto in se umaknil od okna. Obraz v ogledalu je bil siv in star. To ni moj obraz. Zlil sem vročo vodo v umivalnik in se umil. Ročna ura je kazala osem.

V jedilnici sem skušal zajtrkovati. Ne morem jesti, pijem le vročo kavo. Nekaj minut pozneje sem na cesti. Pred menoj je stara hiša. Bližam se ji. Že sem pred železnimi vrati. Zacvilila so kot vedno. Spustim se po shojenih cementnih stopnicah in prekoračim peščeno pot razraščeno s travo. Hišna vrata so le priprta; za njimi je mračno in tiho. Preden odrinem vrata, se ozrem po steklu. Še je počeno kot takrat...

Počasi prestopim prag. Grem skozi vežo; pod mojimi nogami škripajo deske. Vrata so odprta. Tudi soba je še kot nekoč. Na mizi zagledam papir. Vsedem se na stol in si prižgem cigareto. Roki se mi treseta. Počasi berem velike Adrijanine črke, ki so napisane na papirju: Mama Janot je bila tu in mi povedala, da si prišel. Vso noč sem jokala. Sedaj sem srečna! Tvoja Adrijana.

Skočil sem pokonci ter hitel proti vratom njene sobe.

Adrijana spi. Smehlja se v spanju in njen nasmeh je kot takrat. Boli me in vendar sem srečen.

Sedem poleg postelje na stol in čakam, da se prebudi.

CERKEV IN PROLETARIAT

EGIDIJ VRŠAJ

»Sad pravičnosti je — mir!«

To je bilo delovno geslo papeža Pija XII., ker je socialna pravičnost eno glavnih vprašanj naše dobe. Cerkev postavlja temeljna načela ter pušča vsakemu narodu proste roke, da ubere svojo pot do podrobne ureditve socialnega sožitja. Papeži gledajo v svojih okrožnicah na socialno vprašanje z zornega kota morale. Brez morale — opozarjajo okrožnice — se vsak gospodarski stroj prej ali slej izpridi v kapitalistični individualizem ali v komunistični totalitarizem. Prvi pripisuje vse zasluge za gospodarski razvoj kapitalu, drugi delu. V obeh primerih pa človek izgubi svoje dostojanstvo ter postane suženj družbe, namesto da bi družba služila njegovi blaginji.

NARAVNA IN PRAVNA ENAKOST

Človek se duhovno in gmotno razvija v družbi. Star kot družba pa je istočasno človekov boj za socialno enakost, ki je eden izmed prividov, za katere je bilo v zgodovini prelite največ krvi.

»Ljudje — pravi Leon XIII. v okrožnici »Rerum novarum« — so zelo različni. Vsi niso enako nadarjeni, marljivi, zdravi ali močni. Iz tega se nujno porajajo socialne razlike, katerih ni mogoče odpraviti s sveta. Vendar to koristi tako posameznikom kot skupnosti, ker so za družbeno življenje potrebne različne sposobnosti in različni poklici. »Največje zlo v tem stanju pa je domnevanje, da je en socialni razred po naravi sovražnik drugega, kot bi bila narava ustvarila bogate in revne za nespravljiv boj med seboj. Takšno domnevanje nasprotuje razumu in resnici. Kot v človeškem telesu različni udje sestavljajo skladno celoto, tako narava hoče, da omikani družbi omenjena razreda tvorita skladno ravnovesje. En razred potrebuje drugega: kapital ne more biti brez dela in delo ne brez kapitala.«

Ljudje smo socialno neenaki, a istočasno smo vsi enaki po naravi in po pravu! Narava in pravna enakost ni privid, temveč neobhodna potrebna osnova za miren razvoj in napredek človeške družbe.

»Država — ugotavlja Leon XIII. — je skladna enota, ki obsega vse razrede od najnižjih do najvišjih. Siromaki niso nič manj kot bogatini po naravnem pravu državljeni, prvi in živeči udje socialnega telesa.«

»Socialne razlike — je opozoril Pij XII. v božični poslanici leta 1944 — še vedno ne odpravljajo pravice do državljske enakosti. V razmerju do države ima vsakdo pravico, da častno živi svoje življenje v razmerah in na položaju, kamor ga je postavila božja Previdnost.«

Narava in pravna enakost, še več: kljub socialni neenakosti ali prav zaradi nje mora biti v družbi pravična razdelitev dobrin. Pij XI. poudarja v okrožnici »Quadragesimo anno«:

»Bogastvo, ki narašča zaradi gospodarskega in socialnega napredka, je treba razdeliti med posameznike in razrede tako, da je zaščiten korist skupnosti. Po tem zakonu socialne pravičnosti ne sme noben razred izključiti drugega od udeležbe pri dobičku. Z vsemi silami je treba poskrbeti, da se kapital ne bo v krivičnem razmerju kopičil pri bogatih, temveč bo s primerno širokosrčnostjo dan tudi delojemalcem. Slednji naj z varčnostjo večajo svoje imetje ter modro upravljajo povečano lastnino, da bodo laže in mirneje nosili družinska bremena. Tako se bodo rešili iz gmotne negotovosti proletariata ter bodo kos menam življenja. Končno bodo lahko upali, da bodo preskrbljeni njihovi svojci, od katerih se bodo ob smrti poslovili.«

PRAVICA DO DELA

Delo je dolžnost in pravica slehernika!

»V očeh razuma in vere — pravi Leon XIII. v »Rerum novarum« — delo ne ponižuje človeka, temveč ga plemeniti in usposablja, da se z lastno dejavnostjo pošteno preživlja.

»Delo — spominja Pij XI. v »Quadragesimo anno« — ni kako nizkotno blago. Nasprotno, delavcu je treba priznati

človeško dostojanstvo ter ne barantati z njim kot s kakšnim blagom.«

In Pij XII. je dejal v binkoštni poslanici leta 1941: »Delo je naravna dolžnost. Tej dolžnosti pa sledi in odgovarja naravna pravica slehernika do dela, da more z njim preživljati sebe in otroke.«

O odnosih med delom in kapitalom razlaga Pij XI. v »Quadragesimo anno«: »Sodobni gospodarski red temelji na kapitalu in delu. V njunih odnošjih je treba priznati in izvajati načela poštenosti, to je krščanske socialne filozofije. Delo in kapital se morata povezati, ker eden brez drugega ne more proizvesti ničesar. Povsem lažno je pripisati samo kapitalu ali samo delu, kar se napravi z enim in drugim. In popolnoma krivično je, če si eden prisvaja vse zanikajoč dejavnost drugega. Preprečiti je treba skrajnosti individualizma na eni strani ter skrajnosti socializma na drugi. Zato je treba upoštevati dvojno naravo, zasebno in družbeno, tako kapitala kakor dela. Odnosaje med enim in drugim je treba urediti po zakonih vzajemne pravičnosti in krščanske dobrote.«

Papeži so zagovarjali sindikate, socialno zavarovanje in soudeležbo delavcev pri dobičku podjetja že v času, ko je imel kapitalizem popolno premoč nad proletariatom ter so se kapitalistom omenjene pravice zdele nekaj nezaslišanega.

Leon XIII. v »Rerum novarum« (1891) brani sindikate in socialno zavarovanje med drugim takole: »Zavest lastne šibkosti sili človeka, da združi svoje delovanje z dejavnostjo drugih. Ta naravni nagon ga vodi do ustanovitve tako omikane družbe kot manjših združenj. Čeprav so ta združenja v okviru države, država načelno ne sme prepovedati njihovega ustanavljanja. Pravico do združevanja ima človek od narave in država mora naravne pravice ščititi, ne pa zatirati. Poskrbeti je treba, da delavec ne bo nikoli brezposeln ter da bodo na razpolago denarni skladi za podpore ne samo v nenadnih industrijskih krizah, ampak tudi v starosti, boleznih in nezgodah.«

Pij XI. v »Quadragesimo anno« (1931) zahteva, da je treba delovne pogodbe dopolniti z družabniškimi pogodbami, po katerih bodo delavci udeleženi pri lasti ali upravi podjetja ter v primerni meri deležni dobička. (Dalje)

Pogled na škedenj

DRAGO ŠTOKA

Dve knjigi

Neve Rudolfove

Za božič je izšla v Trstu pesniška zbirka Neve Rudolfove pod naslovom **Južni križ**. Že pred tem pa je bila dotiskana v Buenos Airesu knjiga njenih črtic, le da pošiljka še ni prišla iz Argentine do Trsta.

Tedaj dve knjigi mlade tržačanke, ki nas res presenečata. Neva Rudolfova je sodelavka tudi naše revije, zato jo v tej številki predstavljamo.

Gospodična Neva, verjemite, da smo se Tržaški Slovenci srčno razveselili, ko mo dobili za pretekle božične praznike v roke vašo prvo pesniško zbirko: Južni križ. Razveselili smo se predvsem zato, ker ste se vi kot prvi opogumili med našimi mlajšimi umetniki in izdali svoj pesniški prvenec.

Bi nam lahko kaj več povedali o tej svoji pesniški zbirki?

To je 27 kratkih pesmi, nekaj povsem krajevnih — to so spomini na tržaško obalo. Vrstijo se vtisi o Avstraliji in med njimi hrepenenje po domačih tleh in po ljubezni. Nekaj pa je tudi čisto religioznih pesmi.

Kdaj in kje so večinoma nastale te pesmi?

Nekaj sem jih napisala še doma, to se pravi pred tremi leti, ostale so pa avstralske.

Ste zadovoljni z uspehom, ki ga je dosegla knjiga?

Brez lažne skromnosti moram priznati, da me je presenetil.

V argentinskih slovenskih revijah smo brali o uspehu, ki ste ga dosegli pri literarnem natečaju, ki ga je razpisala SKA. Za zbirko črtic Čisto malo ljubezni ste dobili tretjo nagrado. Kako in zakaj ste se odločili za sodelovanje pri tem natečaju?

V Avstraliji sem prejela pisma raznih kulturnih delavcev iz Argentine, še prej pa me je vabil prof. Beličič k sodelovanju za »Meddobje«. Pričeli so me nagovarjati, naj kaj pošljem na natečaj SKA. Prav tedaj sem bila silno zaposlena in sem se iz gole trme odločila, da bom vsak večer kaj napisala. No, po nekaj mesecih je nastalo nekaj črtic, katere sem poslala v Buenos Aires. Prav za lanski božič so mi sporočili, da mi je žirija podelila tretjo nagrado.

Koliko črtic je zbranih v njej?

To je štirinajst črtic.

Kakšna tematika pa prevladuje?

Večinoma so to osebni problemi, vprašanje domotožja, razgledovanje po svetu in ljudeh.

So vse te črtice nastale za časa vašega bivanja v Avstraliji?

Da, vse — razen ene.

Oprostite, zdaj pa čisto »žurnalistično« vprašanje: kaj vam je bolj pri srcu, pesem ali črtica?

Črtica.

Prej ste omenili Avstralijo. Nedvomno je selitev v daljno deželo močno vplivala na vašo duševnost; v tej deželi ste najbrž dobili veliko motivov za svoje literarne stvaritve?

Avstralija mi je — kot vsako potovanje in življenje v tujini — razširila obzorje, ustvarila pa je tudi marsikaj trpkoga: hrepenenje, dvome, spoznanja, ki so kdaj ostro pretrgala vse iluzije mladostnega pojmovanja življenja.

Ali bi nam lahko povedali kaj o avstralski deželi in o življenju v njej?

Dežela sama je precej enolična, pa naj pri tem mislimo na življenje v Avstraliji ali pa na naravo. Življenjski standard je zelo visok, vendar pa ga ni moč primerjati z ameriškim, kajti kot sami Avstralsci s ponosom trdijo: »Amerikanci delajo za dolarje, mi pa za razvedrilo, ki nam ga

denar nudi.« Zato v Avstraliji ni tistega obupnega drvenja za zaslužkom, ki je tako značilno za Združene države. Ljudje ne živijo za hrupne veselice, ampak za svoj dom. Avstralska pokrajina je večinoma pusta. Gola evkaliptova drevesa v centralni Avstraliji, ananasovi in bananovi nasadi v Queenslandu, tropske puščave v sredini in na severu, sadovnjaki na jugu — to je splošna slika Avstralije.

Kako pa je s Slovenskimi izseljenci, katerih je v Avstraliji precejšnje število? Se kje zbirajo, imajo kdaj kakšne prireditve?

Slovencev je baje okrog deset tisoč, ogromna večina se jih je naselila po drugi svetovni vojni. Kulturni žarišči sta Sydney in Melbourne. V Sydneyu je uredništvo mesečnika »Misli« in tam imamo Slovenci tudi lastni »Slovenski dom«. V Melbourneu je pa igralska družina. Lani so igrali Županovo Micko in pa Stare grehe. Edine druge prireditve, če se temu sploh lahko tako reče, so veliki plesi, ki jih organizirajo parkrat na leto.

Da se spet povrnemo k vam, zanimalo bi nas, kdaj ste napisali svojo prvo pesem?

Mislím, da mi je bilo kakih osem let. Hodila sem k uršulinkam v šolo in posvetila tiste prve skovane verze — mami za god.

Ste imeli kdaj kakega vodnika, ki bi vam pomagal na poti?

Prof. Beličič, ki mi je bil skozi pet let profesor slovenščine in me je vedno vzpodbujal in tudi pomagal. On je tudi koregiral vse moje pesmi in črtice.

Katere slovenske pesnike ali pisatelje imate najraje in zakaj?

Med pesniki sem vedno najraje brala — kljub razliki v slogu in osebnostih: Murna, Gradnika, Župančiča in Kocbeka. Najljubši pisatelji pa so mi Ivan Cankar, Pregelj, Emilijan Cevc in Vladimir Levstik — predvsem zaradi izklesanega jezika.

In med najmodernejšimi?

Rafko Vodeb, Beličič, Marička Žnideršič, Ciril Zlobec — to bi bili pesniki, Simčič pa med pisatelji.

Pa med tujimi pisatelji?

Tu bi pa bilo vse preveč imen. Poizkusimo z nekaterimi. Eliot in včasih Maugham, Thomas Mann, Paul Valery, Anatole France, Ivo Andrič.

Ko smo že pri tem, kako sodite vi o raznih tujih najmodernejših pisateljih in pisateljicah, n. pr. o Saganovi?

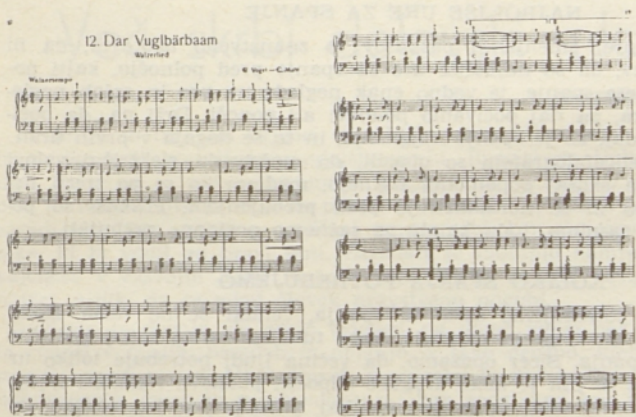
Bojim se, da sem vse premalo čitala, da bi si upala soditi. Vendar mi je pisanje, zlasti slog Saganove, všeč. Cudim se ji. Nekateri ljudje v resnici veliko hitreje zorijo kot drugi.

In še zadnje vprašanje: kakšne upe gojite za bodočnost? Mi pričakujemo od vas še veliko in to upravičeno? Kakšne načrte pa gradite vi?

Posebni določeni načrtov nimam. Se vedno sem v sebi prepričana, da je pisanje zame hobby — konjiček — neke vrste zatočišče pred vsakdanjostjo — ne pa smoter. In od smeri, kamor se bo ta moja notranja zavest obrnila — odvisi tudi bodočnost.

Spet je gostoval na Tržaškem Avsenikov kvintet; spet so tisoči navdušeno poskali temu priljubljenemu ansamblu; spet je bilo na stotine ljudi ponosnih, da so lahko stisnili roko »našemu Slavkotu«, kot imenujejo skladatelja kar vsevprek.

Večkrat sem premišljeval, odkod ta splošna priljubljenost Avsenikovega kvinteta in njegovih skladb. Pa sem vedno prišel do istega zaključka: Avsenik je pogodil slovensko dušo. Na trdnih temeljih narodne glasbene folklore je ustvaril tip slovenske popevke, ki je po eni strani povsem nova in osebna, po drugi pa vključena v alpsko Srednjo Evropo, v kateri ima Slovenija že od nekdanj nemajhen glasbeni delež. Izpod Robleka je prišel mlad fant, ki je podaril svojim rojakom nebroj valčkov in polk, za vsako priložnost, za sleherni stan, za vsak okus. Vsi so prišli na svoj račun: od šoferja do gasilca, od planšarja do žanjice, od kmetiča do izseljenca; zaljubljeni in zakonci v najrazličnejših dobah svoje ljubezenske zgodbe, v vsakovrstnih žalostnih in veselih trenutkih skupnega romanja po tem svetu. Slovenski

Fotokopija nemške pesmi, katero naj bi Avsenik ukradel za »Rezko«. Fotografija je v povečavi 23 x 15 cm na prosto razpolago v našem uredništvu.

kraji in ljudje so prepoznali samega sebe zdaj v tej razigrani polki, zdaj v onem otožnem valčku. Avsenik je dal s svojo glasbo vsemu slovenskemu življenju zadnjih let nek svojski pečat, ki ga kronika prihodnosti ne bo mogla prezreti.

Nekaj ljudi pa Avsenika kljub vsemu temu sovraži. Naj spregovori kronika. 4. novembra lani je neka Marina Golouh priobčila v Slovenskem poročevalcu članek z naslovom »Tam, kjer murke cveto«. V njem je z vzvišenim zgražanjem obdolžila Slavka Avsenika, da je skladbo ukradel Amerikancem. Teden dni kasneje, 11. novembra, sta brata Avsenik v istem dnevniku odgovorila na ta napad in z neizpodbitnimi dejstvi dokazala, da so »Murke« Avsenikove. Nato je bila nekaj časa tišina.

Ni pa pretekel mesec, ko se je v Slovenskem poročevalcu z dne 3. decembra oglašil še neki Albin Simončič. Pod istim naslovom »Tam, kjer murke cveto« je označil Avsenikovo obrambo za »licemersko demagogijo«. V svojem članku pa je šel še dalje. Zapisal je:

»Premnogim pa so se ob Avsenikovih »skladbah« bu-dile take asociacije z avstrijsko glasbo v Ländler-stilu, da se niso mogli tako naivno navduševati nad »izvirnostjo« del iz glasbene delavnice Avsenikov... Samo javna tajnost je kro-žila, da poslušamo v radiu in drugod avstrijsko glasbo v Avsenikovi priredbi. Da je to res, nekaj primerov... V zbirki Der kleine Akkordeon Solist, izdal Curt Mahr, založil Oskar

Seifert v Leipzigu, je v prvem zvezku 12. pesem »Dar Vuglbärbaam«, skomponiral W. Vogel in priredil C. Mahr. Drugi del te pesmi je na las podoben prvemu delu Avsenikove »Rezke«, v istem duru in taktu. Ta zvezek nosi založbino številko 1736-37, kar daje slutiti leto izdaja 1937... V najboljšem primeru bi lahko Avseniki veljali kot dobri virtuoz, če ne bi tako globoko zagazili v najbolj nemoralno delovanje v kulturi — plagiatstvo... Kočni obračun: Slovenci smo s to nečedno afero za eno razbito in izgubljeno iluzijo bogatejši.«

Udarni sestavek, tale Simončičev, in za Avsenika porazen. Toda g. Simončič je v navalu očitnega sovraštva in razburjenosti naredil majhno napako. Ni namreč računal z dejstvom, da je moči njegove citate kontrolirati, čeprav sega »corpus delicti« daleč v leto 1937. In tako je šlo preprosto in naglo: pisal sem na Dunaj in v petih dneh prejel omenjeni zvezek Der kleine Akkordeon Solist. Zaigral sem skladbo »Dar Vuglbärbaam« na harmoniko in ugotovil, kar sem že prej slutil: o »Rezki« ni bilo niti sledu! Tako sem torej zvedel, kdo je v resnici »zagazil v najbolj nemoralno delovanje v kulturi«...

Pesem sem dal takoj fotografirati in njen kliše je tu na razpolago vsakomur.

Simončičev način obdolžitve je enostaven: laž postane pač verjetna, kadar se jo podkrepí z bogatimi citati, ki jih predvidoma nihče ne more preveriti. Po njegovi metodi bi si tudi jaz upal dokazati, da je Wagner kradel motive recimo »Zadovoljnim Kranjcem«! Toda s člankom g. Simončiča se ne bom ukvarjal dalje. Važno je le, da je njegovo pisanje dokumentirano spodbito in da je Avsenik na ta način rehabilitiran v očeh onih ljudi, ki so obema »glasbenima kritika« verjeli v dobri veri.

Tem napadom se res ni čuditi. Zavist in sovraštvo sta pač stara znanca na tem svetu. Ne morem se pa dovolj načuditi dejstvu, da je najuglednejši dnevnik LRS take napade dopustil. Saj se tudi v uredništvu Slovenskega poročevalca menda kdo vsaj toliko spozna na glasbo, da loči dve tako različni skladbi, kot sta »Rezka« in »Vuglbärbaam«. Na noben način do preklica ne bom verjel, da je slovenska žurnalistika degenerirala do take stopnje, da bi namerno dopuščala take »nečedne afere«. Trdno upam, da je šlo za prenagljenost in za hud nesporazum. Zato pa seveda vsi Avsenikovi prijatelji (in teh je mnogo!) upravičeno pričakujemo, da bo dal Slovenski poročevalac o prvi priložnosti Avseniku zadoščenje, ki mu gre. V nasprotnem primeru bi namreč mnogi, premnogi prišli do zaključkov, ki se že zdaj kar sami vsiljujejo in ki bi ne bili prav nič laskavi za ljudi, ki so uradno odgovorni za javni ugled slovenske kulture doma in v tujini.

Ce Gospod ne zida hiše, se zaman trudijo vsi, ki jo stavijo (Ps 126, 1). — Marsikomu se v današnji stanovanjski stiski le posreči, da si ustvari lastno hišo ali vsaj kupi lastno stanovanje. Lasten dom je velika reč. Dom je zavetje družini in vsakemu njenemu posamezniku. Posebno krščanski dom, ki veže nebo in zemljo. Tak dom je »cerkev v malemu. Duh, ki vlada v njem, vodi k Bogu in izhaja iz Boga. Bog naj bo temelj našega doma, »zakaj drugega temelja nihče ne more položiti razen tega, ki je položen, in ta je Jezus Kristus« (1. Kor 3, 11). To hoče potrditi obred blagoslovitve temeljnega kamna, ki naj bi ga krščanski gospodar ne prezrl! Smrečica s pisanimi trakovi oznani, da je stavba pod streho. Gospodar pripravi delavcem liko, ki se ga udeleži tudi vsa družina. Jutranja sveta maša v zahvalo in s prošnjo za nadaljnjo božjo pomoč bi bila prav primerna! Mnogo je še truda in stroškov, da se hiša dodela. Ko pa je naposled pripravljena za vselitev, bo dal gospodar vse prostore blagosloviti. Prvo, kar bo prinesel v novo hišo ali stanovanje, bo razpelo, ki ga bo obesil na stalno in častno mesto. Blagoslova hiše ali stanovanja naj bi ne opustil noben krščanski gospodar. Vsa družina moli tedaj z duhovnikom: »Tebe, Boga Očeta vsemogočnega, ponižno prosimo za to hišo, nje prebivalce in reči, ki so v njej: blagoslovi jo in posveti, in z vsemi dobrinami obožati. Podéli jim, Gospod, obilje od rose neba in živež od rodnega polja, in kar želé, jim uresniči po svojem usmiljenju. Ob našem vstopu torej to hišo blagoslovi in posveti, kakor si blagoslovil hišo Abrahamovo, Izakovo in Jakobovo: in med stenami te hiše naj prebivajo angeli tvoje svetlobe in varujejo njo in njene prebivalce. Po Kristusu, Gospodu našem.« Tudi posamezne prostore blagoslovlja Cerkev in še ogenj na ognjišču, hlev in kozolec, pridelke in živino. V spomin, da smo naš dom posvetili Bogu, visi v veži hišni blagoslov, kot so ga poznali že naši davni predniki. Nekje smo brali prav pomembno besedilo: »Bog blagoslovi tvoj prihod in tvojo pot, ko greš od tod.«

FELICITA VODOPIVEC

Naši otroci

Psihologija prve razvojne dobe ne more o svojih izsledkih govoriti s tisto matematično natančnostjo, kakor je to mogoče o drugih pozitivnih vedah, n. pr. v fiziki ali kemiji, kot druga snov, pa tudi metode psiholoških raziskovanj ne dajo vedno enakega rezultata.

Na splošno je znano, da gre proces duševnega razvoja vzporedno s procesom fizičnega razvoja; znano pa je tudi, da je evolutivni proces pri poedincih različen. Opazovanja so namreč dognala, da so primeri, ko otrok sesa svoj prstek že v materinem telesu. To je na vsak način pomemben napredek, do katerega se otrok navadno povzpne šele po rojstvu.

Zelo površno pa je mišljenje tistih staršev, ki mislijo, da je otrok mala živalca, ki jo je treba krmiti in nič več. Ne sme nas varati de,stvo, da je vsa otrokova dejavnost

Zdravnik o spanju in sanjah

Zelo pogosto razmišljamo o spanju in o sanjah. Nešteto misli je o tem in še vsakdo ima svojo sodbo. Vas zanima, kaj pravi zdravnik? Naprosili smo dr. Milana Starca, da bi povedal svoje mnenje.

Moram reči, da nam je problem spanja in sanj še vedno nejasen. Čeprav posvečajo tudi tem vprašanjem precejšnjo pozornost, da bi odkrili še nejasne strani tega problema. Danes se poslužujejo v glavnem dveh metod, da bi ugotovili bistvo spanja in sanj. Uporabljajo poseben aparat, ki se imenuje elektroencefalograf, zato da beležijo električne pojave možganov, ki se izražajo v nihanju potenciala. Elektrode aparata pritrdijo na glavo tistega, ki ga želijo pregledati, nakar aparat na papirju beleži spremembe potenciala. Tako dobimo takozvani elektroencefalogram. S tem aparatom so ugotovili, da se v spanju valovi potenciala bistveno menjajo, oziroma da imamo v spanju drugačne valove. Z drugimi besedami: mogoče je ugotoviti s poskusom, ali kdo spi ali ne. Drugi način, katerega se danes poslužujejo, da bi odkrili in pojasnili problem spanja in sanj, obstaja v tem, da tiste, ki se prostovoljno ponudijo za poskuse, od časa do časa zbudijo, zato da bi odkrili, kdaj sanjajo, in da bi dognali spremembe, ki spremljajo spanje in sanje.

NAJBOLJŠE URE ZA SPANJE

Na osnovi prej omenjenih poskusov so znanstveno ugotovili, da ni utemeljena trditev, da so najboljše ure za spanje pred polnočjo, kajti počitek, ki ga prinese spanje, je vedno enak neglede na uro in sploh neglede na čas počitka, pa naj počivamo podnevi ali ponoči. Drži pa, da počivamo najboljše tedaj, ko je spanje najgloblje, in to se dogaja v prvih urah. Pri poskusih z encefalografom so opazili, da možganski električni valovi v prvih urah sna skoraj popolnoma izginejo, medtem ko se po tretji uri ponovno pokažejo in se normalizirajo pred prebujenjem. Poskusi so pokazali, da naglo zaspimo, toda kmalu se začnemo postopno prebujati.

KOLIKO SPANJA POTREBUJEMO

Na splošno potrebujemo osem ur spanja, vendar še ne vemo, zakaj in kako nas spanje krepi in osvežuje. Zato tudi ne vemo, zakaj potrebujemo toliko ur spanja. Sicer opažamo, da večina ljudi potrebuje toliko ur spanja, možno pa se jim je kako drugače odpočiti podnevi. Nekateri ljudje se odpočijejo v prvih urah in se pozneje kaj hitro prebudijo, medtem ko se normalno prebujamo po več ur. Jasno je le to, da nekateri malo spijo že od prvih let življenja, zato bi pa zaman skušal skrajšati spanje tisti, ki je vedno spal mnogo ur.

Starejši ljudje zares potrebujejo manj sna kot mladi, bodisi ker mnogo več počivajo, bodisi ker ne morejo spati nepretrgoma. Starejši namreč večkrat zaspijo oziroma spijo in se večkrat prebudijo in so v tem bolj podobni otrokom. Dojenčki, n. pr. ne spijo nepretrgoma, kajti spijo le nekaj časa, nato se prebudijo, da takoj zatem ponovno zaspijo. Ko otrok raste, spi delj časa nepretrgoma in končno spi le enkrat na dan. Kaže, da se starejši v pogledu spanja vračajo k navadam dojenčka, zato se primeri, da podnevi večkrat ždijo, ker jih tako ždenje osveži in okrepi. Tudi v pogledu hrane potrebujejo starejši več obrokov in so torej tudi v tem pogledu podobni otrokom.

MIRNO IN NEMIRNO SPANJE

Kar se tiče mirnega oziroma nemirnega spanja — nekateri spijo nepremično, drugi se pa stalno obračajo v postelji, so z encefalografom ugotovili, da je bolj naravno, če se v spanju premikamo. Ugotovili so, da mišice bolj počivajo, če jih ponoči premikamo. Mi sami pa ne moremo nič ukreniti proti temu, da se ponoči obračamo v postelji, ker pregibi mišic ne zavisijo od naše volje. Bolj pogostoma čutijo kake motnje, predvsem utrujenost, tisti, ki spijo nepremično v postelji.

JED PRED SPANJEM

V pogledu jedi pred spanjem je priporočljiva skromna večerja. Sicer je pa pri nas navada, da zaužijemo prav zvečer glavni obrok hrane. Če se po večerji odpočijemo, bomo spali normalno. Če pa zvečer, namesto da bi počivali, še delamo, bodisi da opravljamo kako telesno ali duševno delo, oziroma če se kje aktivno udejstvujemo, bomo spali slabše. Tudi v primeru, da opravljamo samo umsko delo, je bolje, da po takem delu malo počivamo in da gremo potem v posteljo. Mnogo boljše bomo spali, če v takem primeru zaužijemo zvečer bolj skromen obrok hrane, ako nas po večerji še čaka delo. Bolje bomo razložili ta pojav na sledeči način. Če zvečer mnogo pojemo, je naravno, da s tem pospešimo krvni obtok v črevih. Če

DOMAČIM KROVOM

zatem opravljamo kako umsko delo, je naravno, da kroži več krvi v možganih; če pa vršimo kako telesno ali mišično delo, kroži več krvi po mišicah. V takem primeru se torej pospešen krvni obtok pojavi kar na dveh področjih, kar je seveda v škodo dobrega spanja. Če pa zvečer zaužijemo skromen obrok hrane, bo krožilo po prebavnih organih manj krvi, zato se bomo laže posvetili kaki drugi dejavnosti odnosno bomo tudi bolje spali. Če pa gremo v posteljo s polnim želodcem, bomo spali mnogo težje; tedaj je bolj verjetno, da bomo sanjali ali da nas bo tlačila mora. Lahek obrok hrane bo torej spanje pospešil, poln želodec pa nas bo v spanju motil.

SANJE

V pogledu sanj so odkrili sledeče. Opazovali so gibe očesne zenice spečega. Če se je zenica gibala, so zbudili tiste, ki so jih preiskovali, in odkrili, da so sanjali. Če pa so zbudili tiste z nepremično zenico, se zbujeni niso spominjali, da bi kaj sanjali. Ta poskus je torej pokazal, da se nam, ko sanjamo, zenica premika, medtem ko je nepremična, kadar ne sanjamo. Sanje pa trajajo toliko časa, kolikor traja dejanje, o katerem sanjamo. Najmanj sanjamo, kadar globoko spimo, to je v prvih urah, največ pa proti uri prebujanja, ko je spanje vse bolj rahlo.

Dr. Milan Starc

Več skrbi delavski mladini

IVAN THEUERSCHUH

Obrtni in trgovski vajenci so mladi ljudje, ki so zapustili šolske klopi in se posvetili praktičnemu udejstvovanju. Resnici na ljubo moram povedati, da se za to mladino premalo brigamo. In vendar so prav ti mladostniki potrebni največje nege in pozornosti. Koliko se jih je že pogubilo prav zaradi tega, ker so bili prepuščeni samim sebi, ker niso imeli pravega vodnika, ki bi vodil po pravi poti. Zavedati se moramo namreč, da je večina vajencev v razvojni dobi, to je v času, ki je najbolj nevaren in ki nudi največ prilik, da se mlad človek npravstveno pogubi.

Često se dogaja, da pride vajenec, od doma vajeen neki notranji snagi, in čisto v mislih, besedah in dejanju, v tako družbo, kjer vladajo včasih precej prosti nazori. Mlad človek v začetku le radovedno poslušala različna namigavanja, opise in pripovedovanja; kar neprijetno mu je, ko se razgali marsikaj, o čemer dotlej sploh ni premišljeval ali pa se mu je zdelo pre nizkotno, da bi se s tem bavil. Toda polagoma se privadi in nazadnje že aktivno sodeluje že zato, da bi se mu drugi ne smejali. Tako se lahko vajenec notranje življenje preobrne in krene na povsem druga pota.

Take pojave vestni starši kaj kmalu opazijo, posebno materino skrbno srce kaj kmalu čuti, da se otrok izvajcu kratiti prostega časa, še manj pa, da bi jim ne privoščili primernega razvedrila in zabave. Toda tudi tu naj bodo postavljene meje. Kar pogledimo, kje se navadno zadržujejo naši vajenci po večernih urah. Navadno jih srečujemo po kinematografih, po barih, kjer igrajo razne primerne in tudi neprimerne igre, po plesiščih itd. Tu zapravljajo še tiste skromne lire, ki jih zaslužijo. Le redki pa so tisti mladi fantje in dekleta, ki posvetijo svoj prosti čas duševnemu in telesnemu izpopolnjevanju. Koliko pa je med nami vajencev, ki tu pa tam zamejo v roko kako dobro knjigo in revijo? Prav malo! Navadno se zabavajo in polnijo fantazijo s kakimi neprimernimi slikanicami in ilustracijami ali pa s športnimi časopisi. Tu zvedo vse, kar je potrebno za njihov razvoj. Če pridete tu pa tam v kako delavnico ali v tovarno, ne boste drugega slišali kot o nogometnih tekmah.

In zakaj vse to? Prav zato, ker nam je obrtna in trgovska mladina preveč odmaknjena, ker se premalo zanimamo zanjo. Šele tedaj, ko mlad človek zajde na slaba pota, se zavejo starši in drugi odgovorni činitelji, da niso izpolnili svoje vzgojiteljske dolžnosti.

In zakaj vse to? Prav zato, ker nam je obrtna in trgovska mladina preveč odmaknjena, ker se premalo zanimamo zanjo. Šele tedaj, ko mlad človek zajde na slaba pota, se zavejo starši in drugi odgovorni činitelji, da niso izpolnili svoje vzgojiteljske dolžnosti.

v prvem letu le podzavestna. V tej podzavesti se namreč snujejo temelji, ki bodo skupno z drugimi elementi vtisnili otroku pečat njegove osebnosti.

Mati in otrok sta še dolgo po rojstvu ena sama psihološka enota. Otrokova duša je že tedaj silno nežen, občutljiv sprejemnik, izredno zmožen za dojemanje slehernega vtisa, ki se preliva vanj po materi.

DELOVANJE OTROKOVE PODZAVESTI

Oglejmo si vsaj nekaj primitivnih otroških potez, iz katerih bomo skušali tolmačiti otrokove težnje, njegove želje in potrebe.

Predvsem ne smemo prezreti modrosti Stvarnika, ki je obdaril otroka s takoimеноvanimi slepimi nagoni; res da so slepi, pa vendar delujejo v otrokovi podzavesti zavestno in smoterno. Le pogledimo, kako se otrok že trenutek po rojstvu dere in kriči. Tako nestrpno otrokovo kričanje je v zvezi z njegovim organskim procesom potrebe po dihanju in mu pripomore k delovanju dihalnih organov in pljuč.

Z vsakim novim dnevom otrok vedno bolj opušča lego, ki jo je imel v materinem telesu. Pravijo, da se otrok popolnoma rodi šele 4 tedne po rojstvu. Tedaj pričinja zanj nova doba samogibnega delovanja; to delovanje je morda neodvisno od zunanjih dražljajev, a prav gotovo znak otrokove vitalnosti in organizacije njegovih udov. Prvo mahanje z ročicami je že zato potrebno, da se jih otrok sploh zavé in tudi, da jih ima v svoji oblasti.

Drobna lučka otrokove podzavesti ga bo vodila do prvega težavnega tveganja: ročica na poti k ustom. Usta so namreč v njegovem dosedanem kratkem življenju edino pomembnejše središče; od tu presoja ugodje ali neugodje sleherne stvari. Najbrž se nam niti ne sanja, kako težavno je bilo zanj to njegovo prvo izkustvo, posrečilo se mu je šele po mnogih neuspehih.

DVA ROMANA - PRVENCA

Pri mariborski založbi Obzorja, ki izda največ izvirnih slovenskih del, sta izšla okrog božiča lani dva romana — prvenca. Napisala sta jih doslej le malo znana pisatelja in sta prvi njuni samostojni pripovedni knjigi. To sta:

SMILJAN ROZMAN: »NEKDO«

Roman pripoveduje v prvi osebi glavni junak, ki je brez imena in je v začetku zgodbe študent v Mariboru. Tu ga zajame druga svetovna vojna in nemška zasedba mesta. Nad vojno je razočaran, ker je mislil, da bo to nekaj zanimivega. Čas preganja z lepljenjem letakov in z ljubeznijo do sošolke Anke, ki je v vojni izgubila moža. Prepričan je, da mora imeti vsak človek svoj poklic, zato si je izbral poklic lepljenja letakov. Dvakrat ga zapro, nato ga pošljejo v Nemčijo na delo. Tudi tu se hitro znajde. Navadi se dela in družbe, poišče si prijatelje, zlasti dekleta, katerih ima celo vrsto. Njegovo največje doživetje je srečanje z nemško deklico Margit. Takole jo je označil: »Margit je bila veselo in žalostno dekle hkrati. Smejala se je, potem pa je nenadoma rekla kaj žalostnega... Rad sem jo imel, ker je bila samo moja, ker ni ničesar razumela in ker je bila tako šibka ob vsem tem, kar se je dogajalo okoli nje.« Oba sta bila srečna in sta komaj čakala letalskih napadov, da sta se nemoteno shajala v bližnjem gozdu. Kmalu pa je Margit ubila bomba. Odslej se je študent zapuščal. Začel je piti in še bolj iskati malovrednih deklet. Proti koncu vojne se je povezal z odporniškim gibanjem in pričakal osvoboditev. Tedaj pa ga je napadel tifus in se je ustrelil.

Roman je napisan odkrito, toplo in človečansko. Junak pripoveduje o sebi vse, kar misli in kar dela. Čeprav je še mlad, je umerjen, nikogar ne sovraži, ampak skuša vse razumeti. Ker je sam dober človek, najde dobre ljudi doma in v Nemčiji. Ne hvali se, ni junak v običajnem pomenu besede, bolj je opazovalec kot soustvarjalec dogodkov. Edino njegovo protivno dejanje so letaki, a teh ne lepi iz sovraštva do tuje vojske, ampak iz nekakšne poklicne dolžnosti in iz navade; lepi jih tudi po osvoboditvi. Prepričan je, da ima vsak človek v vojni določeno vlogo in jo mora odigrati, kakor je določil neznani režiser. Zato se ob nevarnosti ne skriva, da bi se režiser ne jezil, če bi ga orožniki ne našli doma.

Junakovi pogledi na življenje so nekoliko pesimistični, fatalistični, a po svoje zanimivi in primerni njegovi osebi. V Nemčiji pa ga je pisatelj preveč omejil na ljubezenske pustolovščine, ki jih opisuje na široko in naturalistično natančno. Zato knjiga za mladiho ni primerna.

Poleg glavnega junaka nastopa še vrsta stranskih oseb, ki so prav tako realistične in polnokrvne. Roman pomeni za mladega pisatelja uspeh.

DOSEDANJA VSEBINA: Krdelo Slovencev pod vodstvom mladega župana Gorazda se seli od Blatnega jezera v Panonijo proti zahodu, da bi si v goratem Noriku poiskalo varnejših bivališč in se rešilo obrskih plenitev. Vsa mesta ob rimski cesti iz Panonije v Italijo se jim prostovoljno vda, le Celeia se brani. V njej je posadka langobardske konjenice pod poveljstvom mladega, hrabrega in nekoliko ošabnega gospoda Erika. Politično oblast v mestu pa ima ugledni keltski trgovec, zgodaj vdoveli Cupitus Cupititanus, katerega edina hčerka velja za izvoljenko mladega langobardskega poveljnika, ki je ravno zaradi nje ostal v Noriku, ko se je kralj Alboin s svojimi Langobardi napotil v Italijo. Za njimi so pravočasno zbežali tudi nekateri bogatejši Noričani, a mnogi so ostali, ker so bili ali prerevni za beg, ali ker so upali, da bosta Erik s svojimi konjeniki in Cupitus Cupititanus s svojo mestno milicijo odbila bližajoče se barbore. Cupitus Cupititanus bi rad obnovil noriško kraljestvo in ponudil krono Eriku, da bi tako zagotovil svobodnemu Noriku langobardsko pomoč. Zato je srečen, ko zve prav v tisti noči, ko Slovenci napadejo mesto, da se je hči Magona, ki je zaroko z Erikom dolgo odlašala, končno le zaročila z njim, in ko vidi, da je srečna. A kmalu nato pade v boju s Slovenci, Eriku pa se z delom njegove konjenice posreči pobegniti. Magona in njena služabnica ter prijateljica Secundina sta ujeti; dodeljeni sta kot sužnji županovi materi in Magona mora skrbeti za nego županovega malega sinčka Boruta, ki nima več matere in je bolan. Magona naskrivaj krsti malčka in ga skrbno neguje, Gorazdu lepa sužnja ugaja in se je skuša pijan s silo polastiti. Ko se strezni, ga je nehote sram pred njenimi modrimi, milimi očmi. Čez nekaj dni se vse krdelo z dolgo vrsto voz, na katerih se vozijo ženske in otroci, spet vzdigne in se napoti po ozki dolini ob reki proti severu do Colatia, ki se vda, in na tamkajšnji ravnini ter na okoliških gorah se Slovenci naselijo. Gorazd se otepa med barskim ponosom in željo po Magoni.

»Kakor iver na rečnih valovih je«, je pomislila Magona, »če jo še tako premetavajo, ostane vedno na vrhu in le še bolj živo poplesava«. Sicer pa tudi ni pretrpela toliko hudega kot jaz... Njej niso ubili očeta in tudi zaročenca ni izgubila. Pravzaprav ga je našla... Jaz pa sem izgubila oba...«

Solze so ji silile v oči in da bi jih Secundina ne opazila v svitlu ognja, se je obrnila proč in si jih skrivaj obrisala.

Toda kot da bi Secundina brala njene misli — in to se je med njima že prej mnogokrat zgodilo, morda zato, ker sta bili od mladih nog vedno skupaj — je pretrgala svoje čebljanje, s katerim je hotela tudi svojo bivšo gospodarico razvedriti, in je vprašala.

»Bogve, kje je zdaj gospod Erik.« To vprašanje si je zastavljala skoro vsak večer, da bi napeljala Magono na lepše misli.

»Ne vem.«

»Mnogokrat moram misliti nanj. Morda pa ga boš še videla, gospodarica, in boš še srečna.« Tudi te besede je že mnogokrat ponovila v tistih dneh.

Magona ni odgovorila. Čutila je v njih sočutje in spet so ji prišle solze v oči.

»Ne verjamem, da te bo zapustil, če je...«. Secundina je umolknila, ker se ji je zareklo. »Če... je srečno ušel, kar je skoro gotovo.«

»Če je živ, si hotela reči.«

»No, seveda. In živ je gotovo, ker se je rešil.«

Ne verjamem, da te bo pustil v ujetništvu pri barbarih. Za gotovo te bo skušal rešiti.«

»Kako?«

»Ne vem, kako. Morda z odkupnino, ali pa si izprosil od langobardskega kralja novo vojsko in bo z njo prijezdil nazaj ter premagal te barbore. To bo storil že zaradi tega, da se bo mašče-

val nad njimi za poraz. Prepričana sem, da bo tako storil. Jaz bi že.«

Magona se je morala nasmehnuti, kljub temu, da ji je bilo težko pri srcu.

»Toda ali ne držiš z barbari? Saj je Pribina tudi Slovenec.«

Oh, ne vem, vse se mi je zamešalo, je potožila Secundina. Po eni strani bi rada, da bi gospod Erik naklestil te Slovence, ker so ubili gospoda Cupitusa Cupitianusa in ker so razdejali našo Celeio ter nas odpeljali v sužnost. Po drugi strani pa bi rada, da bi se zgodilo Pribini nič hudega in da bi lahko v miru živela z njim. Veš, gospodarica, tako lepo si zamišljam najino življenje... Zdaj že precej razumem Pribino, ko mi kaj pripoveduje: imela bova veliko hišo iz lesa, ki jo bo on postavil... Toda notri jo bom lepo uredila po naše, po rimsko... le njegovo orožje bo smelo viseti na stenah in kože ubitih zverin, če bodo lepe, bom razgrnila po tleh... toda po posteljah ne, uh! Vedno bi se ustrašila, ko bi v temi otipala kremplj zverine ali uho... Naučila ga bom moliti našega krščanskega Boga in ga pregovorila, da se bo dal krstiti...«

»In če ne bo hotel?«

»Ga bom že pripravila do tega, brez skrbi... Tudi najine otroke bom dala krstiti našemu diakonu, če bo še živ, ali pa bom našla kakega drugega duhovnika... Učila jih bom tudi lepega vedenja in vsega, kar sem se sama učila, da ne bodo ostali barbarički... Oh, rada bi, da bi bili plavalci, kot je Pribina... Ali ni lep, kaj se ti zdi, gospodarica?«

»Kako si prismojena!« je vzkliknila Magona že v smehu.

»Povej no, gospodarica! Rada bi, da bi ugajal tudi tebi.«

»Pa saj ga skoro ne poznam. Nisem si ga še utegnila ogledati.«

»Čakaj! Ko bo spet prišel, ti ga bom predstavila... Veš ni tako neumen, kot bi lahko pričakovala z ozirom na to, da je barbar... Mnogo stvari ve, o vojni in lovu, pa o polju, kakio se obdeluje, in kako se grade hiše iz drevesnih debel, blata in slame, kako se kuje orožje in orodje, kako se zdravi živino in še mnogo drugega...«

»... In tudi, kakio si je pridobiti ljubezen mlade Rimljanke, ali ne?«

»Res. Tega še naš poveljnik ne zna...«

»Molči, prosim te, Secundina!«

Gorazdu se je posrečilo prepričati staroste, da je bolje pustiti prebivalce Colatia žive in svobodne, kakor pa jih zaslužjiti in mesto razdejati. Prikazal jim je, da bo mnogo bolje, če bodo peljali trgovci v naselbini svojo trgovino naprej in če bodo tudi obrtniki naprej delali. Tako bodo Slovenci vedno založeni z blagom in orožjem v zameno za svoje kože in pridelke. Če pa preženejo ali odvlečejo trgovce in njihove družine na svoje kmetije, da bi stregli živini ali delali na polju, bodo morali potovati daleč, preden bodo našli trgovca, da jim bo prodal kakšno blago, ali pa jim kaj odkupil.

»Toda potem bi bili lahko pustili tudi Celeio pri miru«, je zasmehljivo pripomnil nekdo izmed starost.

»Pozabljaš, starost, da je bila v Celeji langobarska vojska in da so bili meščani oboroženi ter so se nam upirali«, je rekel Gorazd. »Ti pa so nam poslali naproti može z naznanilom, da se podajo.«

»To je že res«, je pritrdil stari Valuh mlademu županu.

»Dobro govoriš. Ni vseeno. Ti ljudje so nas mirno sprejeli... z vinom, ki ni bilo slabo...«, je pomlaskal z ustnicami, »zato bi bilo krivično, če bi jim vrnilo dobro s hudim. Le kje bi potem kupovali vino.«

Večina mu je pritrdila in tako so pustili noničansko naselbino, ki so ji začeli praviti Stari trg, na miru. Slovenci pa so začeli zidati zraven novo, svojo vas, ki so imenovali Slovenjgradec.

DOMINIK SMOLE: »ČRNI DNEVI IN BELI DAN«

Smolè je posegel v svojem romanu v vojno življenje v Sloveniji, vendar so razmere in kraj tako nedoločeni, da ni mogoče ugotoviti kakih realnih osnov. Pisatelja zanimajo samo štiri osebe: učitelj risanja (brez imena), upokojenec Anton, igralka Maruša in gledališki mali šepetalec. Njihovo življenje je zapleteno, teži, moralno razbito, duševno nalomljeno. A več kot z zunanjim svetom imajo opraviti s samim seboj. Na zunaj jih družijo poznanstvo in ljubezen do igralkice, sicer pa je vsak svet zase in z lastnimi težavami.

Osrednja oseba je učitelj risanja, ki ne najde uravnovešenosti in smisla življenja. Sanja o slikarskem ateljeju, čeprav nima umetniške nadarjenosti. Boji se pouka prostih dni, ker ne ve kam s časom. V šoli ga vodi šolski zvonec, zunaj šole tava izgubljen iz gostilne v gostilno in popiva z Marušo. Tudi z njo ne ve, kaj bi napravil, čeprav traja med njima nekaka ljubezen že vrsto let. Rad bi prišel do svoje podobe, do spoznanja samega sebe, rad bi se duševno dvignil, toda neprestano pada. Že je na tem, da bo omagal, njegova duševna kriza prikipi do viška. Tedaj se Maruša ubije, malega šepetalca odpeljejo v sanatorij za jetične, učitelj pa zboli. Ko okreva, obišče šepetalca in na povratku mu zasilje »beli« dan. Doživi nekako očiščenje, pridobi si zaupanje vase in neko vero. Boji se le, da bi se mu ta skladnost ne porušila. »O, naj ostane to v meni... kakor koli že... samo naj ostane v meni,« so zaključne besede romana.

Roman skoraj nima zunanjih dogodkov, ker je ves poudarek na nadrobnejem rezljanju misli in čustev. Teh je zlasti učitelj bogat. Kljub majhni epičnosti je delo napeto in zanimivo, ker je duševnost nastopajočih ljudi razgibana in mnogovrstna.

Tudi ta roman je za mladega pisatelja uspeh, ker ni lahko delo. Slog je izpiljen, pripovedovanje tekoče in nazorno.

Martin Jevnikar

DESETLETNICA SLEHERNIKA

Letos bo preteklo 10 let od prve slovenske predstave »Slehernika« na Repentabru. Slovenski oder je sklenil, da ta jubilej proslavi s ponovno uprizoritvijo, če bo dobil dovoljenje na Repentabru. Predstave bodo v prvi polovici junija, na kar že zdaj opozarjamo.

Gorica - Travnik

ZVEZA DRUŠTEV

Tri goriška katoliška prosvetna društva so ustanovila svojo **Zvezo slovenske katoliške prosvete**. S tem so Goričani ustanovili svojo osrednjo prosvetno centralo, ki bo vezala prosvetne delavce in usmerjevala vse prosvetno delo.

Gorica ima za seboj veliko tradicijo, ko je pokojni Filip Trčelj kot tajnik tedanje prosvetne zveze ustanovljal in povezoval številna prosvetna društva na Goriškem. To je tudi poudaril prof. dr. Kacin ob ustanovitvi nove centrale.

Tako živo središče je nujno potrebno, da je prosvetno življenje bolj pogumno in med seboj povezano. Tako imajo slovenska katoliška društva med nami dve središči: na Goriškem novo ustanovljeno zvezo slov. kat. prosvete in na Tržaškem Slovensko prosveto.

Delegati so izbrali za prvega predsednika goriške zveze prof. **Mirka Fileja**. Tako je dobil Trčelj vrednega naslednika: zelo dobrega organizatorja, neutrudljivega prosvetnega delavca, načelno jasnega in premočrnega človeka. Vedno je mlad in zmeraj veder. To vedrost prinaša novi predsednik k temeljem novonastale organizacije in zato ne dvomi, da bo rasla.

Na Tržaškem smo veseli novega zagona goriških prosvetnih delavcev in nove bratske centrale. Gotovo bosta tudi obe osrednji organizaciji v Gorici in Trstu našli mnogo istih ciljev in se bosta med seboj podpirali.

SKPD v Gorici je gotovo najbolj delavna prosvetna organizacija na Goriškem. V letošnji sezoni je društvo organiziralo že vrsto zelo uspešnih prosvetnih večerov. Podrobneje bomo še poročali o njih.

Sneži, a že danes mislimo na Goriškem in na Tržaškem na praznik cvetočih in zrelih češenj, ki ga vsako leto pripravljajo prosvetni delavci v Števerjanu.

In pevce iz **Rupe** bi spet radi slišali. Gotovo pripravljajo nove nastope.

Vendar se je Gorazd takoj prve dni rajši naselil v Starem trgu, v veliki hiši, v kateri je nekdam stanoval rimski uradnik, ki je upravljal naselbino in okolico, za njim pa poveljnik langobardske posadke. Prav to je bil morda tudi vzrok, da se je Gorazd naselil v hiši. Želel je pokazati, da je zdaj on gospodar tega kraja in na tihem se je zavedal, da želi to pokazati bolj kot vsem drugim mladi rimski sužnji. Poleg tega je hotel, da bi se počutila bolj domačo v rimski hiši, kjer je bilo še skoro vse na svojem mestu, kakor se je Langobard šele pred kratkim umaknil iz nje.

»Kako da je ostala hiša prazna?« je vprašal po tomaču bivšega upravnika rimske poštna postaje.

»Ni hče ni hotel prebivati v njej, gospod.«

»Zakaj ne?«

Kelt se je rahlo namuznil:

»Ker se je vsak bal, da bi kaka tuja vojska ne ubila, ker bi ga smatrala imenitnega in mogočnega človeka.«

Tako se je Magona spet znašla v rimski villi, ki je bila sicer mnogo manjša in ne tako bogato opremljena kot hiša njenega očeta, a je bila vendarle lepa in udobna. V atriju je še vedno žuborela fontana; voda je pršela z nežnim rahlim šumenjem v bazen s čisto, zelenkasto vodo, v kateri pa ni bilo več rdečih ribic. Njihovi okostjaki so se razločili na dnu marmornatega bazena. Poginile so menda od gladu. V tlaku je bil vdelan velik mozaik, ki je prikazoval trto z grozdi. V sobah je bilo še vse pohištvo in tudi v kuhinji je viselo po zidu posodje, zatakajeno za kavlje, kakor da je nekdo že vse pripravil za novega gospodarja in gospodinjo. Da temu ni bilo tako, sta dokazovala le zelenkasta patina ali rja na posodju ter debela plast prahu. Židovi so bili ponekod hudo vlažni in pokriti s plesnijo, tlak pa nastlan ponekod s kupi gnijočega dervesnega tistja, ki ga je veter nanosil v sobe. Ko je stopila v kak prostor, so smuknili na vse strani martinčki, povsod je bilo polno gosenic in kroščev v kotu pod stropom v eni izmed sob je celo gnezdila lastoviča.

Magona in Secundina sta imeli veliko dela, da sta hišo nekoliko spravili v red. Gorazdova mati se je prvi hip čudila nenavadni hiši, saj ni še nikdar videla nobene rimske stavbe od znotraj, toda kmalu je otopela in neobgljeno hodila sem in tja, ali pa posedala z vnučkom v naročju na vrtu. Zunaj, odkoder je lahko videla zelene gore in polja, se je počutila boljše, notri pa se je zdela sama sebi vsa izgubljena. Ker je čutila v kosteh trud od dolgega pohoda, je navadno kmalu zadremala na soncu, in mali

Borut je izkoristil priložnost in ji ušel ter se motal Magoni in Secundini pod nogami. Poln radovednosti in vesele podjetnosti je koracal za njima po hiši. Pri vsem delu sta morali še neprestano paziti, da ni padel v bazen v atriju, ki ga je močno privlačeval.

Tudi slovenski dekli jima nista bili veliko v pomoč, čeprav jima Gorazd ukazal, naj pomagata Magoni. Prve dni sta se le ogledovali po novi okolici in se nista znali prav lotiti dela, Magoni pa tudi ni bilo do tega, da bi ju priganjala k delu, saj je čutila, da ni njuna gospodinja.

Z Magono Gorazd od tiste noči v vozu pred Celejo in več spregovoril, razen kar je bilo najnujnejšega, a še to sta se sporazumela bolj z znamenji kot z besedami. Na tihem se je celo sramoval tistega pozdrava z roko tam v soteski, po kateri so potovali, posebno ko je videl, da se tudi Magona obnaša, kakor da je popolnoma pozabila na tisto. Molče mu je stregla, kladar je odkod prišel, on pa jo je maskiravaj opazoval, kako se je gibala po hiši, ponosna gospodinja, ne pa sužnja, spet oblečena v široka in lepa oblačila rimske gospe, s tuniko speto na ramenih s srebrnimi sponkami in z golimi, belimi rokami, ki so bile v nadlahtju in vendar nežne in polne prikupne obline. Včasih ga je prišla močna želja, da bi jo ujel okrog pasu, ko je šla mimo njega, in pritisnil ustnice na belo kožo njenih podlahti. »To lahko storim, če hočem. Saj je moja sužnja, a sužnjami lahko storim, kar hočem«, si je prigovarjal, a vendar se ga je polotil rahek drget, kadar je bil na tem, da bi jo prijel in potednil k sebi. Čutil je, da se boji to storiti. »Zakaj se bojim?« je razmišljal. »Zakaj vendar si ne upam potegniti te sužnje k sebi? Kaj mi brani?« Ni našel odgovora, a sam v sebi se je vendar zavedal, da se boji očitajočega pogleda njenih oči. Boji se, da bi zbral zaničevanje in sovraštvo v njih.

Tako se je obnašal na zunaj mrzlo, skoro grobo do nje, kot gospodar, hkrati pa ji je hotel pokazati, da je pravičen, in ni pustil, da je preveč delala ali da bi opravljala kaka umazana dela. Ko jo je nekoč dobil na kolenih, ko je s cunami drgnila tlak v sobah, jo je trdno zgrabil za nadlaht in jo dvignil ter ji pokazal, naj ne opravlja takega dela. Bilo mu je žal, ko jo je videl ogrnjeno z mokro, umazano haljo in z znojnimi kapljicami na obrazu. Obrnil se je in šel iskati slovenski dekli ter jima grobo ukazal, naj opravita tisto delo. »Pokaži jima, kaj naj delata!« je naročil Magoni po slovensko, nato pa ji še pokazal, da bi bolje razumela. Njegove besede in kretnje so bile kot povelje. Zahvalila se mu je in bilo mu je prijetno, ko je videl v njenih očeh iskreno hvaležnost in ji je obraz razjasnil za hip prijazen nasmeh. Začutil je veselje v srcu in šele zdaj mu je prišlo pravo v zavest, kako si je želel takega nasmeha od nje, brez katerega se je čutil v tej rimski hiši utesnjene in tujega, ogrevala jo je le njena navzočnost. Z občutkom velikega olajšanja je skočil na konja in odirjal na oddaljeno planino, kjer so mu medtem hlapeci gradili drugo hišo iz drevesnih debel in ilovice, v kakšni se je rodil, in mu krčili gorsko pobočje, ki si ga je izbral za svoje posestvo. Že se je začela kazati majhna oaza v širnem smrekovem gozdu in z nje je lahko kot iz orlovskega gnezda preegledal vso dolino. Tudi svojo živino je že dal zagnati iz doline v planino.

Vsak dan je sedaj dvakrat podil svojega konja po ozki, komaj zaznamovani stezi v goro ali spet v dolino. Iz doline ga je vlekle gor na sončna, svobodna pobočja in gozdove, ki so bili polni divjadi in kjer je imel občutek, da je okrog njega vse polno dobrih gozdnih in gorskih duhov, ki so mu prijatelji in ki bodo varovali njegov dom in rod zdaj in na vekomaj, dokler bo živel tod. A sredi gozdne samote ga je spet zgrabila želja, da bi videl Magono, da bi prisluškoval njenim ritmičnim, lahkim korakom po marmornatem tlaku rimske hiše in ujel včasih topli sij njenih oči, in zavil se je na konja ter ga pognal v dolino. (Dalje)

GLEDALIŠČE VERDI

Sredi gledališke sezone je bilo na sporedu gledališča Verdi več pomembnih del, med katerimi poročamo tokrat:

5. januarja Pizzettijeva opera »Umor v katedrali«.

V svojih 77 letih je doživel skladatelj s tem svojim delom največji uspeh, k čemur mu je pripomoglo tudi dejstvo, da je našel najbolj primeren tekst, v katerem je lahko razbohotil svojo bogato glasbeno iznajdljivost.

V tej operi imamo pravzaprav malo zunanjega dejanja, prikazan nam je le zaključni del angleškega svetniškega nadškofa Tomaža Becketa: njegovo vrnitev po sedemletnem pregnanstvu med svojo ljudstvo in duhovščino, skušnjave, ki jih je moral prestati in jih junaško premagal, poslednjo božično pridigo ter mučeniško smrt pred oltarjem.

Besedilo sicer ne dolge opere (lahko bi jo imenovali tudi velik oratorij, saj v tej obliki so jo predvajali pred sv. očetom prav isti večer kot v Trstu) je povzeta po tragediji angleškega pisatelja Thomasa Stearnsa Eliota.

»Umor v katedrali« ima dve dejanji in intermezzo — začenja s troglasnim spevom žensk, konča pa v velikanski religiozni katarzi množice (zbor), ki poje Najvišjemu ob trupu svojega mučeniškega pastirja.

Zbor — ženske, duhovniki in množica — ima v tej operi poglavito vlogo, po svoji obliki podobno grški klasični drami, a le navidez; v bistvu pa je odsev srednjeveških religioznih predstav z versko in moralno vsebino.

Plinio Clabassi, ki je nastopil v letošnji sezoni v Verdijevem gledališču že drugič, je v svojem pevskem in igralskem nastopu izrazil prav iskreno in verno podobo glavnega junaka. Dirigiral je mladi dirigent Bruno Bartoletti. Vsem prizorom je dal sijajen okvir scenarij.

Verdijev *Machbeth* je bil na sporedu 10. januarja. 17. januarja pa so predvajali *Masenetovo opero Werter*.

V tem svojem delu razodeva francoski skladatelj mehko in preprostost v melodiji. Glavna izvajalca: Werter (Ferruccio Tagliavini) ter Carlotta (Leyla Gencer) sta se s čudovitim razumevanjem in doživljanjem približala skladateljevi zamisli. Njun obzir, strah, ljubezen, srečanje so se prepletali v lahki melodiji opere. Dolgo ploskanje je doživel Tagliavini v drugem dejanju, da je moral ponoviti arijo.

Opero je dirigiral Carlo Felice Cellario.

D. J.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

Letos pripravlja slovensko tržaško gledališče manj premier kot pred leti. Verjetno mu je delo otežkočeno, ker igra v mnogih krajih Primorske.

Zadnji novi premieri sta: pravljčna igra Holkove »Peplka« in Colette »Gigi«. O obeh uprizoritvah bomo več poročali prihodnjic.

SPORED POD DROBNOGLEDOM

POSTNA PREDAVANJA bodo na sporedu ves postni čas, in sicer ob torkih in četrtnih ob 21. uri. Govorili bodo priznani teološki govorniki.

V RADIJSKEM GLEDALIŠČU bomo imeli v februarju nekaj novosti, ki jih velja posebej omeniti in opozoriti nanje radijske poslušalce.

FRANC JEZA je prevedel v slovenščino dramo Heinricha von Kleista KNEZ HOMBURSKI. Prevajalec je preli dramo v rima-no prozo in ji dal zelo lep, nemškemu izviri-niku odgovarjajoč izraz.

Prav tako smo dobili nov prevod V. Alfieri-jeve tragedije SAUL. Pesnik Vinko Be-ličič, ki je za našo radijsko postajo preve-del že več pesniških del, je zdaj končal Saula. Beličičev prevod teče lepo, jezik je žlahten in melodiozen, lirična mesta topla. S tem prevodom je dobil Radijski oder dra-mo, ki ji bo moral posvetiti mnogo svoje skrbi in pažnje, da bo tudi predstava potem lepa in dognana.

S posebno ljubeznijo pa se oklepajo naši radijski igralci Cankarjevih del, ki je avtor prvega tromesečja v tem letu. Za Jako-bom Rudo je na sporedu LEPA VIDA, ki sicer ni dramsko močno delo, pač pa je ena sama poezija: poezija jezika, poezija ritma, poezija čustva. Oddaja bo naravnost melodram, saj bo besedilo pogosto spremljano z mehko glasbo, kot jo je izbral Saša Martelanc. Za Lepo Vido so v marcu na vrsti Hlapci — vrhunsko Cankarjevo dra-matsko delo. Na to predstavo se Radijski oder že zdaj pripravlja.

V ODDAJAH ZA NAJMLAJŠE pa so pri-čele pravljice Radislava Rudana v dramati-zaciji in predelavi Saše Martelanca. Niz pravljič ima naslov: *Bilo je nekoč...*

Naše poslušalce pa zanima tudi zelo PO-LET NA MESEC. Nič ne izdamo, kakšne dogodivščine še vse čakajo našo posadko. Niso še na cilju in niso še zadovoljni. Le to vam povemo, da bi bil Lamy že rađ doma, Jet in Mitchell pa hočeta dalje, trezni zdrav-nik miri. Obljubljamo samo to, da bomo na koncu objavili fotografijo te posadke, če bo končno srečno pristala.

23. januarja je bil letni OBCNI ZBOR našega Radijskega odra, na katerem je bilo v glavnem izvoljeno staro vodstvo. Predsed-nik je še dalje Drago Stoka, dramaturg pa je prof. Jože Peterlin. V vodstvu so še: Sta-na Oficija, dr. Maks Šah, Gregor Pertot in Angel Turk.

Radijski oder ima zdaj 60 članov.

Naša
napovedovalka
Irena
Srebotnjakova

Ing. Izidor Ostan, ravnatelj
slovenskih programov

IZ GOREČE HIŠE V AVDITORIJ

V zadnji številki revije smo poročali o nesreči, ki je zadela našo radijsko postajo: izbruhnil je požar in praktično uničil vse oddajne prostore in poškodoval tehnične naprave. Naši poslušalci pa so tudi z velikim zadovoljstvom sprejeli dejstvo, da je še isto dopoldne postaja že začela oddajati iz avditorija v Ljudskem domu. Predstavniki radijskih poslušalcev in sodelavcev so se zahvalili vodstvu RAI-a, posebej glavnemu ravnatelju, *dr. ing. Candussiju* za njegovo skrb, ki je s tako prisebnostjo in odgovornostjo odredil, da praktično ni bilo nobenega molka na naši postaji.

Nekaj časa je postaja oddajala ves svoj spored iz avditorija. To zgodovinsko obdobje ne moremo preiti drugače, kot da kot revija Tržaških Slovencev omenimo veliko delo tudi slovenskih radijskih uslužbencev. Ravnatelj slovenskih programov, *dr. ing. I. Ostan*, na katerem je bila vsa skrb, da bo spored postaje urejen in pripravljen, je našel v svojih sodelavcih zares dobre pomočnike. Rad. napovedovalcu, Marijanu Slokarju, ki je že iz požara skupno z napov. Danilo Sila-Rosnerjevo reševal mape tekočega sporeda, so se pridružili še vsi drugi napovedovalci in funkcionarji. Vsak dan so prenašali plošče iz radijskih prostorov na trgu Oberdan v avditorij, dopolnjevali sporede, bili pred vrati avditorija, da ni bilo motenj in podobno. V sorazmerno težkih okoliščinah pa so tekle oddaje brez večjih napak. Ves božični spored je bil posnet v avditoriju v vseh mogočih urah, ko je bil avditorij prost. Referent Ado Lapornik, ki mu je bila poverjena odgovornost za ta program, je prebil nekaj polnih dni neutrudno v teh prostorih, da je spored mogel pripraviti. Seveda so tudi radijski sodelovalci storili vse, da poslušalci ne bi bili prikrajšani v nobeni stvari in da bi izvedli celotni spored tako, kot je bil zamišljen.

V tistih dneh se je resnično pokazala navezanost in ljubezen do postaje. Lahko kot kronisti zapišemo, da so naredili vsi mnogo več, kot je kdo pričakoval, ali celo zahtevali.

Iz avditorja pa se je postaja že preselila v palačo Delovskega urada na trgu Oberdan, kjer so uredili začasne oddajne prostore. Delo je spet lažje in smo bliže normalnemu stanju. V avditoriju Ljudskega doma so le še večja snemanja. V osrednji hiši pa že zidarji popravljajo poškodovane stene in, kot obljublajo, bo že v nekaj mesecih spet vse urejeno. Spored teče nemoteno dalje.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je vodstvo RAI-a vse storilo, da sporeda niti ni bilo treba dosti spreminjati zaradi nesreče. Pri poslušalcih je našlo to delo in skrb za nemotene oddaje zelo hvaležen odmev. Naša revija hoče to dejstvo posebej izraziti radijskemu vodstvu.

J. P.

RADIJSKI PROGRAM ZA MESEC FEBRUAR

Vsak dan ob 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15, 23.15 poročila; takoj po otvoritvi oddaje svetnik dneva (sestavlja dr. L. Skerl); tik pred zaključkom oddaje ob 24.00 Misel za lahko noč (recitira S. Raztresen).

Vsak delavnik ob 14.30 dnevni pregled tiska; ob 12.45 Kulturni obzornik (urejuje Franc Jeza).

Vsak petek ob 21.00 Umetnost in pridelitve v Trstu (urejuje Franc Jeza).

Vsako nedeljo ob 9,00 Kmetijska oddaja (dr. Ivan Baša); ob 10,00 prenos maše iz cerkve Sv. Justa, vmes pridiga g. Petra Šorlija; ob 12,00 Vera in naš čas (urejuje Stanko Zorko); ob 13,00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika sedmih dni v Trstu (urejuje Mitja Volčič).

GOVORJENI SPORED

(Odgovorni urednik Ado Lapornik)

Vsak delavnik: od 11.30 do 12.10 oddaja »Brezobvezno«, razdeljena v dva dela: v »drobiž od vsepovsod«, ki ga ureja Mirko Javornik in v aktualno predavanje.

• **Nedelja**, ob 21. uri: oddaja »Pesniki in njih stvaritve« po naslednjem vrstnem redu: »Garcia Lorca« (Alojz Rebula), »Prešeren in Petrarka« (Balbina Baranovič-Battelino), »Branko Radičević« (Vinko Beličič), »Eugenio Montale« (Josip Tavčar).

• **Ponedeljek**, ob 18.00 uri: **Radijska univerza**: nadaljevanja tečaja Toneta Penka »Iz življenja tujih ptičev« (Marabù, Saharski vrabec, Noj, Albatros).

Ob 19.00 uri: **Pisani balončki**, radijski tednik za najmlajše, ki ga sestavlja Krasulja Suhadolc.

Mala literarna oddaja v drugem odmoru opere.

• **Torek**, ob 18.00 uri: **Z začarane police**, po naslednjem vrstnem redu: Marija Polak: »Mojca pri kralju Ledniku«, Ivanka Cegnar: »Kako je znal Pavliha gospodariti«, Zora Kafol: »Spominčice«, Milica Kitek: »Botra Burja komponira«.

Ob 19.00 uri: oddaja **Utrinki iz znanosti in tehnike**.

Ob 21.00 uri: oddaja **Obletnica tedna**, samo 3. febr.: »Stoletnica rojstva Huga Junkersa« (M. Pavlin); 10. febr. odpade. Zatem preide oddaja v postnem času na 22.00 uro, in sicer: 17. febr.: »105-letnica rojstva Charlesa Darwin« (T. Penko); 24. febr.: »150-letnica rojstva Abrahama Lincolna« (Boris Mihalič).

Ob 21.00 uri (od 17. febr. dalje): **Postna predavanja**: (2) »Cerkev in zakramenti« (dr. J. Prešeren); (4) »Birna« (dr. Fr. Walland).

Ob 22.00 uri: **Umetnost in življenje**: »Iz zgodovine portreta — pri starih Rimljanih« (3. febr.). Zaradi preureditve oddaj v postnem času ta oddaja začasno preneha.

• **Sreda**, ob 18.00 uri: **Radijska univerza**: nadaljevanje tečaja Luigija Volpicellija »Poklicna usmeritev«.

Ob 19.00 uri: **Zdravstvena oddaja**, sestavlja dr. Milan Starc.

• **Četrtek**, ob 18.00 uri: **Z začarane police**, po naslednjem vrstnem redu: Zora Kafol: »Kralj berač«, Edvard Martinuzzi: »Trmoglavka«, Marija Polak: »Kje je mladi lovec našel svojo srečo«, Ivanka Cegnar: »Krojaček in škrtatje«.

Ob 19.00 uri: **Sola in vzgoja**, ki jo ureja prof. Iv. Theuerschuh, po naslednjem vrstnem redu: »Neresni vzgojitelji«, »Današnji mladini manjka splošne izobrazbe« (dr. A. Kacin); »Otroška neubogljivost«; »Razmišljanja o učno-vzgojni vrednosti sodobne aktivne šole« (dr. Egidij Košuta).

Ob 22.00 uri: **Iz sodobne književnosti**: »Motiv prikazni v svetovni literaturi« (Fr. Jeza, 5. febr.), potem oddaja začasno preneha zaradi preureditve oddaj v postnem času.

Ob 21.00 uri (od 12. febr. dalje): **Postna predavanja**, po naslednjem vrstnem redu: (1) »Zakramenti« (mons. J. Ukmar); (3) »Krst« (dr. Fr. Walland); (5) »Botri« (dr. L. Suštar).

• **Petek**, ob 18.00 uri: **Radijska univerza**: nadaljevanje tečaja Ivana Artača »Življenje starih Egipčanov«.

Ob 19.00 uri: **Širimo obzorja**. Izmenično dva niza, in sicer: »Gradovi na Tržaškem«: 6. febr., D. Stoka: »Devinski grad«; 20. febr. »Miramar« in niz »Vzgoja v zgodovini« (po Margheriti Cattaneo priredil Sl. Rebec): »V Angliji za časa kraljice Elizabete (13. febr.); »V deželi cicisbejev« (27. febr.).

Ob 22.00 uri: **Znanost in tehnika**: »Izkoriščanje zemeljskih vdorov« (6. febr.), nato oddaja v postnem času začasno preneha. Sledi ob isti uri, od 13. febr. dalje niz **Poslednji dnevi slovenskih književnikov** (M. Jevnikar) po naslednjem vrstnem redu: 1. »Levstik«, 2. »Jurčič«, 3. »Aškerc«.

• **Sobota**, ob 16.00 uri: **Novelist tedna** (ureja M. Jevnikar) po naslednjem vrstnem redu: »Johan Hammond Rosbach: Gazelje noge«; Bogomir Magajna »Starac Miha«; Stephen Leacock »Stevilka 56«; Peter Kočič »Mrgudac«.

Ob 19.00 uri: **Sestanek s poslušalkami** (ureja Marjana Prepeluh).

DRAMSKO — GLEDALISKI SPORED

(Odgovorni urednik ing. Boris Sancin)

Grde ženske (Achille Saitta, prev. M. Javornik), drama v 3. dej. (1. februarja ob 17. uri).

Knez Homburški (H. von Kleist, prevedel Fr. Jeza), drama v 5. dej. (4. februarja ob 21. uri).

Potovanje na Mesec (Ch. Chilton, prev. M. Javornik), radij. zgodba, 12. slika. (5. febr. ob 21. uri).

Bilo je nekoč - Mačeha Sršana (R. Rudan, dramat. S. Martelanc), pravljiča. (7. febr. ob 18. uri).

Občinsko dete (B. Nušič, prev. J. Zupan), enodejanka. (7. febr. ob 21. uri).

Trideset sekund ljubezni (Aldo De Benedetti, prev. M. Javornik), veseloigra v 3. dej. (8. febr. ob 17. uri).

Moč uniforme (Jaka Stoka), burka v 3. dej. (10. febr. ob 21. uri).

Saul (V. Alfieri, prev. V. Beličič), žaloigra v 5. dej. (12. febr. ob 21. uri).

Potovanje na Mesec (Ch. Chilton, prev. M. Javornik), radij. zgodba, 13. slika. (12. febr. ob 21. uri).

Tri sestre (R. Rudan, dram. S. Martelanc), pravljiča. (14. febr. ob 18. uri).

Nevesta (G. Pugnetti, prev. J. Jež), radij. igra. (14. febr. ob 21. uri).

Don Juan (Molière, prev. J. Vidmar), veseloigra v 5. dej. (15. febr. ob 17. uri).

Lepa Vida (Iv. Cankar, avtor tromesečja), dramska pesnitev v 3. dej. (18. febr. ob 21. uri).

Potovanje na Mesec (Ch. Chilton, prev. M. Javornik), radij. zgodba, 14. slika. (19. febr. ob 21. uri).

Usodne želje (R. Rudan, dramat. S. Martelanc), pravljiča. (21. 2. ob 18. uri).

Roka (Guy de Maupassant, dramat. Sl. Rebec), dram. zgodba. (21. febr. ob 21. uri).

Revizor (N. Gogolj, prev. Iv. Prijatelj), veseloigra v 4. dej. (22. febr. ob 17. uri).

Libanonska cedra (Alfonso Leto, prevedel S. Martelanc), radij. igra. 25. februarja ob 21. uri).

Potovanje na Mesec (Ch. Chilton, prev. M. Javornik), radij. zgodba, 15. slika. (26. febr. ob 21. uri).

Pot do kraljice Sreče (Radislav Rudan, dramat. S. Martelanc), pravljiča. (28. febr. ob 18. uri).

GLASBENI SPORED

Vincenzo Bellini: **Mesečnica**, ork. in zbor italijanske Radiotelevizije vodi Fr. Capuana. (2. febr. ob 20.30).

Brahms: **Koncert v D-duru, op. 77** za violino in ork., igra Tržaški filharm. orkester, vodi Aldo Priano. (3. febr. ob 22.05).

Samospeve **Frescobaldija, Martinija, Pratelya, Santoliquida** in **Davica** izvajata pianistka Pieretta Tamanini in basist Ettore Geri. (6. febr. ob 22.15).

Beethoven: **14 variacij v Es-duru**; Ravel: **Trio v a-molu**, izvajata Tržaški trio. (9. febr. ob 18.10).

Šoštakovič: **Simfonia v D-duru št. 5, op. 47**. Tržaški filharm. ork. vodi Sergio Celibidache. (10. febr. ob 18.10).

Schumann: **Romanca v Fis-duru, op. 28**; **Variacije na ime Abegg, op. 1**; **Papillons**, igra pianist Sergio Fiorentino. (13. febr. ob 22.20).

Zafred: **Kvartet za godala št. 4** — igra kvartet Tržaškega radia. (16. 2.).

M. Musorgsky: **Kovanščina**, solisti, zbor in ork. beograjskega Nar. gled. vodi Krešimir Baranovič. 16. febr.

Chopin: **Koncert v e-molu št. 1, op. 11** za klavir in orkester, igra pianistka Maureen Jones, orkester Tržaške filh. vodi Antonio Pedrotti. (17. febr.).

Debussy: **Children's corner**; Milhaud: **Trois Rag-Caprices**; Poulenc: **Suite Napoli**, igra pianistka Nini Perno. 20. 2.).

Samospeve **Škerjanca, Simonitija, Srebotnjaka, Pavčiča** in **Lapovica** bosta predvajala pianist G. Demšar in kontralt Maria Bitenc. 23. febr.).

Brahms: **Trio v Hes-duru, op. 40** za violino, klavir in rog, izvajajo: Angelo Vattino, Mario Devetti in Giovanni Ferrari. (27. febr.).

SV. JAKOB

Božični prazniki so prinesli našemu pevskemu zboru prijetno presenečenje. Na sv. večer je nastopil pri polnočnici pod vodstvom nove pevovodkinje gđc. **Bernarde Slamove**, ki je doslej pela v zboru kot altistka. Kratkoma — enodušno smo jo pevci izbrali. Zadnja leta je imel zbor vaje le pred prazniki, kar je odločno premalo. Upamo, da bo zdaj krenil v novo dobo in da bodo vsi pevci vaje res pridno in vztrajno obiskovali. Potem bo zbor opravil veliko in odgovorno nalogo, ki jo ima pri Sv. Jakobu.

Oлга Banova

BORŠT

je proslavil svojega farnega patrona sv. Antona zelo prisrčno. Slovesna sv. maša je bilo središče vernih faranov. Cerkveni pevski zbor je izvajal spet sv. mašo, ki jo je nekoč pel, zdaj pa jo je znova naštudiral pod vodstvom **Draga Petarosa**, ki vodi cerkveno petje.

Popoldne so imeli domači fantje in dekleta prosvetni nastop, na katerem je bila najvažnejša veseloigra v 3. dejanjih: **Nebesna zemlja**. Igro je pripravil učitelj **Stanko Skrinjar** in se je potrudil, da je res lepo uspela.

Igralci so igro ponovili v bazoviški farni dvorani in jo mislijo igrati še drugod.

K.

DRAMA „SENCE JUNAKOV“

V nekem londonskem gledališču doživlja izreden uspeh drama z naslovom »Sence junakov«, ameriškega pisatelja **Ardreya Roberta**. Dramo so mu navdahnili dogodki madžarskega upora v oktobru 1956. Torej je to največja resnična zgodovinska drama povojnega razdobja. **Robert Ardrey** je učenec in prijatelj velikega sodobnega ameriškega dramatika **Thorntona Wilderja**. Že pred vojno je napisal zelo uspelo odrsko delo z naslovom »Thunder Rock«, ki so ga uprizorili na mnogih odrih z velikim uspehom. Po poklicu je vladni uradnik, rad pa se ukvarja tudi s političnim časnikarstvom. V dneh madžarskega upora je bil dopisnik nekega ameriškega dnevnika na Dunaju in je tako precej od blizu sledil vsemu dogajanju, ki ga je močno pretreslo. Tako se je spraval na delo in zajel vse glavne dogodke madžarske tragedije v odrsko delo, ki je napisano precej prosto, brez običajne dramske sheme. Drama je namreč nanizana iz mnogih prizorov brez prave razdelitve v dejanja. V njej nastopajo skoro same resnične osebnosti, kot na primer **Rakoši**, **Kadar**, **Rajk**, **Rajkova žena Julija**, **Imre Nagy** in drugi. Drama se začne tik po koncu vojne, ko so se srečali predstavniki notranjega protifašističnega odpora na Madžarskem s komunističnimi emigranti. Nato prikazuje vse važne dogodke madžarske zgodovine do upora, od **Rakosijevega** prihoda na oblast do **Rajkove** rehabilitacije in do upora ter **Kadarjeve** izdaje.

Čeprav je drama izrazito idejno tudi propagandno delo, je vendar tudi v umetniškem pogledu zelo močna in prepričevalna. V tem je morda skrivnost njenega uspeha. **Ardrey** se ni prepustil samo črno-belemu slikanju, ampak skuša prikazati vsako od nastopajočih osebnosti v vsej njeni človeški resničnosti in celovitosti. Razen tega je z izvrstno odrsko tehniko zelo enakomerno in pravilno porazdelil svetlobo in senco, dobro in slabo, poštenost in krivdo.

O.

Malo razumevanja, vendar!

Danilo Lovrečič

Če bi bil poet, bi vse te bolečine in razočaranja zлил v verze in poezijo. Poet pa nisem. Ko sem nekoč komu pokazal svoje pesniške stvaritve, polne melanholije in pesimizma, mi je dejal, da je bolje, da pišem zgodovino kot poezijo.

Onega dne je moja žena praznovala svoj... rojstni dan in mnogo je bilo povabljenih. Tudi jaz. Prihajali so; ženske so jo objemale in poljubljale, moške so ji prijazno in z nasmeški stiskali roko. Ona pa je uživala; veselje ji je sijalo na obrazu. Ko bi bila vedno takšna! Da bi ne bilo onih kritičnih trenutkov, ko zbesni in se je tako bojim! Ko so se najedli in napili, ko so moške pokadili svoje cigarete in ženske končale z omiljenim obrekovanjem vseh onih, ki niso bile prisotne, je moja ljuba ženka opazila, da postaja dolgčas. Namignila mi je, se ozrla okoli in svečano naznanila:

»O, sedaj pa vam bo moj Joško povedal kaj veselega! Pokali boste od smeha!«

Zardel sem od sramu in ponosa. Nekdo se je pomilovalno nasmehnil in, ne vem zakaj, bil sem mu hvaležen. Vsi obrazi so bili obrnjeni vame. Neka gospa je hitro opazila, da sem lepo počesan (oprostite neskromnosti), medtem ko so lasje njenega moža neukrotljivo. Neka druga je občudovala mojo kravato in se pozanimala pri moji soprogi, ali mi jo je ona kupila.

»Oh, seveda! Vedno mu jih kupujem jaz. Predvsem ker imamo pri nas to lepo navado, da z denarjem razpolagam jaz, potem pa tudi nima okusa! To sem mu darovala za božič, ko sva si izmenjala darila. Jaz njemu kravato, on meni zlato zapestnico.« Nato se je obrnila k meni. »Joško, povej no že vendar kaj! Pripoveduj jim, kako je bilo takrat, ko sem te z avtomobilom peljala na Bled!«

»Ah, kaj, tisto je dolgočasno. Povedal vam bom rajši kaj drugega.« In nisem se zmenil za njen pogled, poln ognja in poznejšega maščevanja. Čudil sem se, odkod kar naenkrat v meni toliko poguma. Pripovedoval sem jim neko smešno stvar, ki se je bila pripetila v avtobusu, ko sem se prejšnjega dne peljal domov. Ko sem prišel do najresnejše točke, so ženske, z mojo soprogo na čelu, velikodušno in neumno planile v smeh. Pomiril sem jih, da to še ni nič, da smešno pride pozneje. Nadaljujem s pripovedovanjem in z očmi opazujem svojo ženo, ki dviga glavo in nateguje ušesa. In ko sem v pripovedi na vrhuncu, ko že uživam ob misli, da bodo vsi planili v smeh, ona nenadoma plane pokonci s prstom pred ustmi in zašepeta:

»Poglejte, pogledjte, kdo je prišel! Naprej, naprej, dobrodošli!« In vsi planejo proti novoprišlecema, kot bi ju pričakovali, da jih rešita mojega dolgočasnega pripovedovanja. Jaz pa pijem svojo mrzlo kavo, ki je nisem imel prej časa piti, poglobljen v pripovedovanje, kot sem bil! Ko smo si vsi segli v roke, se potrepjali po ramenih in si izkazali svoje prijateljstvo, pokaže moja žena name in jim pove, da sem pravkar pripovedoval nekaj neverjetno smešnega. In kot bi bila ta neverjetno smešna stvar predragocena, mi zapove, naj pripovedujem, kako je bilo takrat, ko sva se z avtomobilom peljala na Bled.

»Lani jeseni sva se z avtom odpeljala proti Bledu...«

»Ni bilo v jeseni, kaj se ne spominjaš! Bilo je še poletje,« hiti po pravljati žena in se zmagoslavno ozre okoli.

»No prav, v jeseni ali v zadnjih dneh poletja, saj je vseeno! V bližini Kranja sva se morala ustaviti pri neki družini...«

»Ne, v bližini Kranja! Prav v Kranju! Spominjam se prav dobro, saj smo obiskali Klančeve.«

»Da res, in...«

Obmolknil sem, ker sem nenadoma opazil, da so vsi obrazi obrnjeni proti vratom. Služkinja je molela glavo v sobo. Naznanila je, da je večerja pripravljena.

Morali so biti vsi zelo lačni, kajti planili so kot volkovi proti obednici in se niso zmenili zame, ki sem obsedel.

Življenje, res preveč zahteva od človeka!

Greta Garbo

Mlajši rod pozna bolj malo to veliko umetnico, ki so ji dali vzdevek »božanska«. O njej so že veliko govorili in pisali, vendar pa imamo le redkokdaj priliko gledati njene filme. Že petnajst let je minilo, odkar se je umaknila s filmskega sveta. Po tem lahko sodimo, da so vsi njeni filmi zelo stari in zato pridejo malo na filmska platna. Kljub temu pa bo ostala »božanska« Greta ena največjih igralk in zvezd, saj je vedno kot nekaj mit, ki ga čas in pozaba ne moreta uničiti. Bilo ji je komaj 36 let, ko je prenehala s svojo kariero, vendar pa je svojim filmom zapustila neizbrisen pečat.

Greta Gustafsson se je rodila leta 1905 v Stockholmu. Zaradi skromnih družinskih razmer je še mlada začela s delom; bila je prodajalka v neki veliki trgovini. A njej velik sen je bil, da bi postala filmska igralka. Upala in pričakovala je, da se bo ta njena želja nekega dne uresničila. Ni se varala. Ko ji je bilo 17 let, jo je srečal tedaj slavni in vplivni švedski režiser Mauritz Stiller. Ta je dolgo prej skrival v sebi željo, da bi ustvaril in oblikoval neko igralko, prav kakor se ustvari in oblikuje umetnina. Ko je videl Greto, se je zavedal, da je našel primerno snov. Vzel jo je pod svoje varstvo in jo začel polagoma oblikovati. Svetoval ji je v vsaki stvari in učenka je v vsem sledila svojemu učitelju. Še preden je iz nje nastala igralka, je že dobila ime: Garbo. V svojem prvem filmu »Göste Berling« pa je bila Garbo še daleč od tiste igralka, ki je pozneje postala. Samo njen pogled je že tedaj pričal, da se v njem skriva resnična umetnica. Stiller je trdno veroval vanjo, čeprav je na splošno prevladoval dvom nad njenimi zmoglostmi. V naslednjem filmu je igralka razodela svoj nenavadni talent za dramatične vloge. Prav tedaj je Metro Goldwyn Mayer poklical Stillerja v Hollywood. On je ponudbo sprejel, toda pod pogojem, da mora z njim tudi Greta. Opeval jo je Louis B. Mayerju kot bodočo največjo svetovno igralko. Mayer ni do tedaj še nič slišal o tej tako opevani umetnici, zato je le nerad privolil v to, da pride v Hollywood.

Tako je leta 1925 Greta Garbo odpotovala v New York, kamor je dospela skoro neopažena. Tudi fotografii so se le malo zmenili zanjo. Hollywood jo je gledal s prezirom. Vsi so dvomili, da bi mogla postati taka umetnica, kot jo je opeval Stiller. Greta je zaradi tega stanja ne malo trpela. Morda bi bila tedaj v zagrenjenosti zapustila Hollywood, ko ji ne bi bil vedno ob strani Stiller, ki je edini veroval v njene sposobnosti. A polagoma je njen skrivnostni čar začel roditi uspehe. Vsi tisti, ki so prej dvomili o njej, so se zavedali, da nosi v sebi nekaj, česar pri drugih igralkah ni bilo. Začeli so se zanimati zanjo. S filmom »Meso in vrag« je končno zaslovela, še toliko bolj, ker je bil tedaj njen partner John Gilbert, takratni slavni igralec. Prav v tem času je umrl Stiller, kar je pomenilo za Greto hud udarec. Da bi si opomogla, je odpotovala v domovino, kjer je ostala nekaj časa. Bila je po naravi zaprta in tiha in do skrajnosti občutljiva. Morda ji je vse to dajalo poseben čar, ker je bila vsem nedostopna. Sovražila je vse tisto, za čimer navadno norijo igralka. Najraje je bila sama, daleč od vsega. Zato je pustila hotel in si kupila hišo. Tako se je še bolj oddaljila od ljudi, še bolj se je zaprla vase. Kako je bila vsem nedostopna, nam priča sledeči primer: neka njena občudovalka se je vlegla na sredo ceste, po kateri bi morala priti Greta s svojim avtomobilom. Dekle je hotelo s tem prisiliti igralko, da bi se ustavila in ji dala svoj podpis. Toda ko je ta videla, da je ostala mlada občudovalka nepoškodovana, je nadaljevala svojo pot, ne da bi se zmenila za njene prošnje.

Ko se je v kinematografiji pojavil zvok, so se mnogi spraševali, ali bo igralka lahko nadaljevala svojo kariero zaradi svoje tuje izgovarjave angleškega jezika. Toda proti vsem pri-

čakanjem zvok ni uničil njene kariere, nasprotno: igralka se je še bolj uveljavila, postala je še bolj slavna. »Ana Christie« iz leta 1930 je njen prvi govorni film. Temu je sledilo še nešteto drugih, s katerimi si je Greta osvajala množice po vsem svetu. Leta 1932 je zapadla njena pogodba z družbo M.G.M. in mnogi so se spraševali, ali bo pomenilo to konec njene kariere. Igralka se je namreč naveličala igrati vedno iste dramatične vloge. Zelela je ustvariti drugačne like: Georg San, Devico Orleansko. Tedaj je dobila navdih v švedski kraljici Kristini. Tako je nastal ta film, kateremu sta sledila Ana Karenina in Margerita Gauthier.

Greta Garbo je bila brez dvoma največja filmska igralka, a kljub temu ji niso nikdar podelili najbolj zaželene, najbolj nedosežene nagrade (za tedanji čas!): Oskarja; a to verjetno zato, ker jo je znalo mnogo bolj ceniti evropsko občinstvo kot ameriško, mnogo bolj kritika kot filmske družbe.

Zadnja romantična vloga Grete Garbo je bila Marija Walewska, a ta film ni žel tolikega uspeha kot prejšnji. Tedaj se je družba domislila, da bi pripravila za igralko komičen film. Garbo si je vedno želela poskusiti se v komičnem slogu. In res se ni varal v svojem pričakovanju, zakaj film je pomenil velik uspeh. Ernest Lubitsch, ki ga je režiral, je pozneje dejal o igralki: »Garbo je zares očarljiva. Kadar čuti neki prizor, ga ne igra kot drugi igralci, temveč ga doživlja z vso dušo.«

Film »Ninočka« je pomenil prvi korak proti koncu. Greta je privolila v to, da v tem filmu pleše, plava, se smuča, toda zavedala se je, da ta film ni bil zanjo. »Ne varaj me z mano« pa je bil popoln polom, čeprav si je igralka prizadevala, da bi mu zagotovila uspeh. Neuspeh tega filma je pomenil za Garbo, ki je vedno dvomila o svojih sposobnostih, konec njene kariere. Umaknila se je od filmskega življenja; nekateri so mislili, da le začasno, a k filmu se ni več vrnila.

Njen biograf Bainbrigde je napisal o njej: »Njena tragedija je v razliki med tem, kar ona resnično je in med romantičnim likom, ki ga je ustvarila. Njeni bistvi — ženska in legenda — sta na dveh skrajnostih, zato ne moreta nikdar priti skupaj. Tej veliki igralki ni nikoli uspelo živeti na stopnji svojega mita. Bila je vedno to, kar je danes: ženska z očarljivo, tragično, otroško nedolžnostjo.«

Greta Garbo, ki je bila in je ostala največja filmska igralka, tava že petnajst let po svetu in živi le ob spominih na nekdanjo slavo. Toda njen čar je ostal nedotaknjen. Pisatelj Truman Capote je zapisal: »Garbo je prinesla filmom poezijo, kar ni nobenemu drugemu igralcu uspelo, razen morda Charlesu Chaplinu. Tudi v svojih prvih filmih osvetljuje vse okrog sebe s svojo prisotnostjo, ker je klasična igralka s sposobnostmi resnične umetnice.«

Ameriška televizija ji je nudila 30 milijonov lir, če bi se predstavila samo za dve minuti. A ona je odgovorila: »Ne morem, preveč sem trudna.« Kolikor bolj si je želela molka in miru, tem večje je bilo število njenih občudovalcev. Ni dovolila nobenega intervjuja, ni prisostvovala nobeni premieri, ni odgovarjala na nobeno pismo; dolgo časa niti družba MGM ni vedela njenega naslova in njene telefonske številke. Zivela je za svojo umetnost, zanjo je trpela, vse drugo pa ji je pomenilo malo ali celo nič. Režiser Clarence Brown je o njej dejal: »Zanjo niso potrebne vaje, saj Garbo ne zna svoje vloge igrati slabo.« Ni bila samo velika zvezda, toda mnogo več: bila je velika umetnica, nikoli zadovoljna s svojo stvaritvijo, do skrajnosti stroga s samo seboj.

Že mnogokrat se je govorilo o povratku Grete Garbo k filmu, toda kljub raznim govoricam ta velika umetnica ni dala od sebe več ničesar. Morda se zaveda, da bi s ponovnim nastopom uničila mit, ki ga je ustvarila s svojo izredno, neprekosljivo igralsko sposobnostjo.

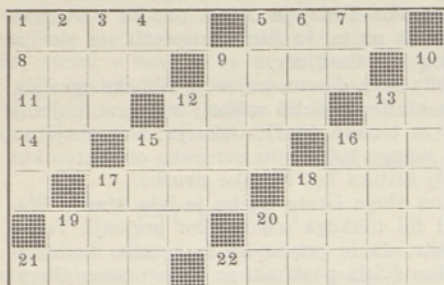
MIRANDA ZAFRED

Skozi temna očala zre danes na svet

KRIZANKA

(25. točk)

Vodoravno: 1. kapitulacija; 5. človeški čut; 8. od morja obdana zemlja; 9. nadležna žival; 11. hitra hoja; 12. opomin, kazen; 13. predlog; 14. črki pred in za D; 15. planinska ptica; 16. steza; 17. rusko pogorje; 18. moč (dvojina); 19. gorilni plin; 20. spet; 21. dragocen kamen; 22. močni in okretni ljudje.

Navpično: 1. razvoj dogodka; 2. neobičajno ime za očeta; 3. primitivno orožje; 4. vse v redu (v tujem jeziku); 5. starogrški denar; 6. oziralni zaimek; 7. član, del človeškega telesa; 9. slonov zob; 10. znojiti (se); 12. dragocena rudnina; 13. izlet po zraku; 15. stara ploskovna mera; 16. čedre; 17. lopa; 13. začimba; 19. veličastna pesnitev; 20. Zadruga tiskarjev (kratica).

SPOZNAVAJMO NAŠO LITERATURO!

(10. točk)

Josip Jurčič se je rodil na Rašici pri Stični leta 1844, umrl pa je leta 1891 za jetiko. Spadal je med mladoslovce. Zasnova je zbornik Mladiko. Njegovo najboljšo delo je Martin Krpan. Napisal je Slovencem prvo žaloigro in prvi roman.

V tekst so se pomotoma vrinile napake. Kdo jih bo našel?

VSTAVLJALNICA

(10. točk)

merska enota
prostor v stanovanjih
mesni izdelek
novoletna darila trgovcev
vas na Kočevskem
način hoje
kmečka dekla

V sredini navzdol ime revije.

K . . . □ . . E .
K . . A □
K . . . □ . I . . .
K O . . . □
K . . . □ V
K . R . □
K . . . □ . . C .

Pogled na Socerb

VREMENSKI PREGOVOR

(15. točk)

1, 2 — 3, 2 — 3, 4, 2, 1, 5, 6, 7, 8, — 9, 8, 3, 5, 10 — 11, 12, 8, 5, 6 — 11, 6, 13, 8 — 19, 2 — 12, 10, 14, 15, 10 — 16, 17, 18, 6.

Ključ:

1-2-3-2-5 vrtni pridelek, začimba
16-17-3-11 mesto na Jadranu
12-10-14-15 izposojen denar
9-8-9-7-2 nam da kokoš
11-6-13-9 najmrzlejši letni čas
18-2-4-2-7 kdor poje, je...
19-10-14-8 vzgajališče

POSETNIKA

(5. točk)

LINA KIST — RIM

Linin mož je pri policiji. Kakšno je njegovo opravilo?

VPRAŠANJA

(5. točk)

- Koliko 9 je med številom 1 in 100? (11, 20, 28).
- Kje se je rodil Marko Polo? (Benetke, Genova, Šibenik).
- Katerega dne in katerega leta je bilo ustanovljeno nogometno moštvo milanskega »Interja«? (9. marca 1908, 15. junija 1925, 20. oktobra 1931).
- Katero je pravo ime znanega komika Toto-ja? (Mike Bongiorno, Antonio de Curtis, Vittorio de Sica).
- Kje izkoplje največ živega srebra? (Japonska, Švedska, Mehika).

Ugankarsko stran je pripravil Matjaž Schart

REŠITVE

IZ ZADNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. galun; 5. misal; 10. kapar; 11. delaven; 13. Velikovec; 15. mamon; 17. Paris; 18. konec; 20. resen; 22. lonec; 23. Cilenc; 25. žarek; 27. velesila; 29. ima; 30. en; 32. Neron; 34. zvok; 35. Jure; 37. dlje; 39. dama; 40. gim; 41. Sandra; 42. rojiti; 44. Niš; 45. on; 46. av; 47. aaa; 48. gibam; 49. polti; 51. Njogoš; 54. štant; 56. vsaj; 57. Arabec; 58. oljen; 60. elizij; 63. atol; 65. žamet; 67. slaven; 69. Metod; 71. skrit; 73. mil; 75. OM; 76. za; 77. Edo; 78. altior; 80. timian; 82. sel; 83. tisk; 85. kinč; 87. rasa; 88. Buri; 89. aktiv; 91. He; 92. osa; 94. vi; 95. komet; 96. tesar; 98. morilka; 101. borac; 102. nizek; 104. napel; 105. dedec; 106. kadet; 108. lapidaren; 120. labilen; 112. komar; 113. račun; 114. lažič.

Navpično: 1. Galicija; 2. Apis; 3. lak; 4. uroki; 5. mecena; 6. il; 7. sam; 8. Avar; 9. lemež; 10. Keres; 11. denemo; 12. Nosan; 13. Vanek; 14. voli; 16. nered; 17. polom; 19. ce; 21. neranljiv; 22. levinja; 23. čardaš; 24. Celjan; 26. komit; 27. vzgona; 28. luna; 31. njim; 33. našiv; 36. Erato; 37. dob; 38. et; 41. svoboda; 42. ritem; 43. ipsilon; 46. Agato; 48. gnjat; 50. oazam; 52. Eratosten; 53. šel; 55. Alžir; 56. vls; 59. nemir; 61. jezerec; 62. umetna; 64. ukinem; 66. Timava; 68. nalit; 70. edikt; 71. stih; 72. roč; 74. Lisi; 79. L(evst)ik; 81. A(nton) A(škerc); 82. Sumac; 84. kisik; 86. osipan; 88. boren; 90. vazal; 92. oralen; 93. Alep; 95. koder; 97. redar; 99. on; 100. klika; 101. berač; 103. keba; 105. dami; 107. tič; 109. dož; 111. Lu (Lucca).

UGANKE

Med ugankarji, ki so pravilno rešili božično nagradno križanko je bila izžrebana gospa **Elza Koželj**, Nabrežina, postaja 3. Dobila bo letnik 1959 Mladice brezplačno.

Mnenja o MLADIKI

V NOVO LETO

Vse leto smo skrbno zasledovali kritike in poslušati mnenja o naši reviji, napisana in izrečena.

Literarni kritiki v radijskih oddajah so gledali na revijo predvsem iz literarnega stališča. Če so brali kako dobro novelo ali črtico, so to pohvalili, če je kdo objavil lepo pesem, so to povedali. Ostalega gradiva skoro niso ocenjevali, pogosto se ga sploh niso dotaknili. In vendar je bilo v splošnem več tega gradiva kot pa čisto literarnega. Pogosto so bili ti kritiki nad številko razočarani. Literatura jih ni zadovoljila, drugega morda niti brali niso, ali pa je bilo to zanje »črn kruh«, ki naj ga jedo bolj preprosti bralci.

Drugi skrajnosti pa je bilo preveč literature in so se bali preveč prosvetne in kulturne revije. To da ni za naše ljudi. Saj oni ne razumejo vsega tega. Revija naj bi bila preprosto pisana, bolj poučna in vzgojna, potem bo opravila svoje poslanstvo.

Med tema dvema mnenjema je potem še polno odtenkov. Eni grede še bolj v eno skrajnost, drugi v drugo, nekateri kažejo pot nekje bolj v sredini.

Predvsem bi radi rekli, da je zelo lahko dati navodila in soditi in presojati s strogimi merili. Toda revija si je postavila svojo nalogo in jo je želela izpolniti na tisti način, ki se ji je zdel najboljši. Predvsem Mladika ni literarna revija in noče za revijami kot so jih že izdajali na Tržaškem nekateri posamezniki ali skupine. Želi pa biti družinska revija. Vendar je v njej tudi mesto za literaturo predvsem mladega rodu, ki je že zapustil naše srednje povojne šole. Z veseljem ugotavljamo, da je revija zbrala okoli sebe velik krog prav te mladine.

Zasledovali smo kulturne pojave na Tržaškem, v osrednji Sloveniji, v ostalih naših zamejskih pokrajinah in v svetu. Vse preskromno smo poročali o prosvetnem življenju med nami, kar pa se zdi nekaterim tudi odveč. Toda v trenutku, ko je težko najti idealno mladino sredi narodnega in prosvetnega življenja, ne more Mladika mimo nje, ne da bi poročala o tem svetlem delu.

Da je revija pretežka — ne bi pridrili. Naši ljudje so vendar že veliko brali. Tisti pa, ki naš jezik malo poznajo, pa se bodo pač morali potruditi, da bodo spoznali tudi njegove fine. Vsekakor pa mora mladina poznati jezik. Nimamo namena izdajati revije za preteklost, ampak za lepši jutrišnji dan.

Po temeljiti izmenjavi misli ob zaključku drugega letnika, gremo vedro v tretji letnik življenja. Vabimo vse, ki so dobre volje, naj nam pomagajo, da bo revija čim boljša. Novi letnik bo urejeval konzorcij z željo, da bi bil letnik nov korak k izboljšanju in približevanju slovenskim družinam.

Spoštovani gospod urednik!

Že drugo leto prejemam Vaš prezanimiv mesečnik »Mladika«, ki se mi je zelo prikupil ter me prijetno spominja na enak družinski mesečnik »Mladik«, ki je pred vojno izhajal pri Mohorjevi Družbi v Celju. Ne samo ime, tudi vsebina Vašega pestrega mesečnika me je prepričala, da ste se odločili nadaljevati (červavno nehote) tradicijo celjske »Mladike«, ki je bila tako pestra in zanimiva, da ni prodrla samo v domove izobražencev, temveč tudi v kmečke in delavske domove.

Čital sem nekje kritiko, ki je Vaš mesečnik neprijazno ošvrknila in mu očitala nedoraslost. Priznam Vam, da sem smatral tiste vrstice za krivične in sem se razveselil, ko sem opazil, da se uredništvo in sodelavci niso niti najmanj zmedli. Pri tem tisti ozkosrčni kritik ni niti pomislil, da ste šele v drugem letniku in takorekoč na začetku. In da se Vam že prvih dveh letnikov ni treba sramovati, to Vam bo rad priznal vsak resnično slovensko misleč in čuteč človek, ki mu je pri srcu rast svobodnega slovenskega ustvarjanja. Vaša usmerjenost je dobra in pravilna, a če so še tu in tam gotovi nedostatki, katere imamo običajno v začetku pri vsakem listu, še s tem ni rečeno, da morate vreči puško v koruzo. Le naprej po začrtani poti! Če imam še kako željo glede Vaše »Mladike« je brez dvoma največja in najbolj iskrena ta, da postane Vaš mesečnik glasilo vse slovenske zamejske mladine še posebno v ogroženi Goriški, Tržaški, Beneški Sloveniji in Koroški, a izven teh kompaktnih slovenskih dežel tudi med slovensko izseljensko mladino v vsej zahodni Evropi.

Ne morem dovolj toplo pozdraviti Vaše zamisli, da se z narodnimi tabori počivi duh slovenske samozavesti. Če je bila že pred 90 leti ta oblika borbe za narodni obstanek potrebna, je danes spričo ideološke raztrganosti naravnost nujna, ter si vroče želim, da bi val narodnih taborov zajel ne samo Slovence ob Jadranu, Soči in Nadiži, temveč tudi ob Dravi, Zilji in Rabi in potem tudi izseljenske Slovence, ki so narodnostno najbolj ogroženi.

S pristržnimi pozdravi.

Muenchen 17. 11. 1958

B. P.

Literarni pogovori

Prva številka se nam je zakasnila zaradi priprave novega letnika, zaradi nove opreme in še vsega drugega. Tako bo to januarska in februarska številka ob enem. Zamujeno bomo skušali nadoknaditi in biti do konca leta točni, kolikor bo v naših močeh.

Od lanskega leta se nam je nabralo precej prispevkov, literarnih in drugih. Ti bodo prišli počasi na vrsto.

Dr. D. Vaša razprava o glasbi je bila že pripravljena za decembrsko številko, a je zmanjkalo prostora. Ker je nekoliko težja, je morala še zdaj počakati, da ni v eni številki preveč teže.

O. B. Pošljite še kaj od Sv. Jakoba in pomagajte Mladiki utreti pot v družine Vašega dela mesta.

L. S. Vaše pesmi so praznične in bi jih morda objavili v kaki številki za Veliko noč ali pa božič. Vaš jezik je lep in tekoč, le če bi mogli pisati nekoliko bolj sproščeno, samostojno. Veste, zdaj človek čuti, da ste misel brali, čeprav ste jo po svoje povedali. Morda pa bi lahko prelili v verz svoje osebno doživetje, trpljenje današnjega dne, da bi bralca pretreslo in prevzelo. To je namreč umetnina. Ne zamerite — a še vedno imam občutek, ko berem, da to ni krik Vašega srca. Vem, da ni lahko napisati dobro in resnično pesem. Kaj če bi poskusili prej z drobnimi črticami, ki so pesmi zelo blizu?

Po. Vaša proza je premalo izdelana. Morali bi jo prebrati vsaj še enkrat prej, preden odpošljete.

R. M. Vaš jezik je še trd in slaboten, zato ste se prezgodaj lotili pesmi. Najprej vzemite v roke slovensko slovnico in pa berite, dosti berite! Potem šele poskusite kaj napisati. Literarni jezik je nekaj drugega kot pogovorni. Vendar pogumno dalje!

Vsem ostalim pa prihodnjic.

Naša povest **Moč ljubezni** se nadaljuje, vendar jo bo pisatelj zaključil v prihodnjih dveh, treh številkah. Nekateri so izrazili željo, da bi povest izšla na koncu v knjigi. Če bi se javilo zadostno število naročnikov za knjigo, bi jo zelo radi izdali.

Oprema letošnjega letnika. Lansko leto smo razpisali nagrado za najboljši načrt novega letnika Mladike. Dobili smo lepo število grafičnih načrtov, kar nas je zelo razveselilo, otežkočilo pa izbiro. Končno se je konzorcij odločil za načrt **Milka Bambiča**, našega priznanega slikarja, ki je opremil in ilustriral že mnogo slovenskih knjig in revij. Mladika 1959 bo tedaj nosila podobo, kot jo je zamislil in zasnoval **Milko Bambič**.

Jože Peterlin

Za dobro voljo

»Samo pogledajte Neža, koliko je prahu na klavirju — najmanj mesec dni je že star.«

»To se ne tiče mene, gospa, jaz sem tu šele tri tedne.«

Nekega večera se je Jakob Tafol vrnil v družbo prijateljev potem ko je medije, ki je doživela popoln polom.

— Kako je šlo s tvojo komedijo? prisostvoval predstavi neke svoje ko — ga je vprašal prijatelj.

— O, komedija je šla dobro — je odvrnil pisatelj, — le občinstvo me je razočaralo.

— Ne da mi ne ugaja biti ded — je pripovedoval nek senator, ki je pred kratkim zvedel, da se mu je rodil prvi vnuk — toda moti me dejstvo, da sem poročen z nono.

Nek otrok piše z letovanja domov: Na vrtu imamo ribnik, v katerem je 30 cm dolga riba. Potem je še nekaj drugih manjših rib. Dajamo jim jesti, da bodo zaupale v nas.

P. S. Ali mi ne bi lahko poslali trnek in vrstico?

Na steni v hotelu, ki je bil zgrajen blizu čudovitega slapa, je visel sledeči napis: Vodstvo hotela ne odgovarja za ženitne ponudbe, ki vam jih tukaj predlagajo.

Pride mornar na kraj, kjer licitirajo papagaja.

»Petsto lir,« pravi nekdo.

»Tisoč lir,« pravi mornar.

»Tisočpetsto lir,« pravi nekdo.

»Dvatisoč lir,« pravi mornar in papagaj je njegov.

»Vražje drag je, pravi dražitelj. Ali zna morda vsaj kakšno besedo!«

»Besedo!« vzklikne dražitelj. »Človek božji, saj se je sam licitiral!«

Zdravnika so sredi noči poklicali k nekemu bolniku. Pregledal ga je, potem pa se je strogo obrnil k ženi:

»Zakaj me niste poklicali prej? Človek je mrtev. Pogledjte, čisto vijoličaste roke ima.«

»Toda gospod doktor,« je ponižno pripomnila žena, »veste, moj mož je barvar, zato ima vijoličaste roke.«

»A če je tako,« je brez zadrege rekel zdravnik, »potem imate pravo srečo, kajti sicer bi bil že lep čas mrtev.«

Za časa vojne je bila nameščena četa Teksačanov v nekem severnoafriškem oporišču. Poveljnik — tudi Teksačan — poučuje svoje vojake, da morajo biti vljudni z domačim prebivalstvom in se izogibati vsakemu prepiru.

»Če vam kdo poreče, da je Afrika večja od Teksasa, je najbolje, če mu daste prav in mu ne skušate dokazovati nasprotno.«

ČEVLJARNA

Kosič Benedikt

Gorica - Ulica Raštel 1

tiskarna

graphis

TRST

Ulica sv. Frančiška 20 - Tel. 29-477

TRGOVINA ČEVLJEV

ALPINA

GORICA — Korzo 34 — Tel. 25-17

ima na izbiro trpežno in elegantno obutev.

TRGOVINA

Paula Ažman

TRST — Ulica Vigneti 9

Telefon 55-897

ima na razpolago vedno sveža in izbrana jedila

CENA LIR 100.-